

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ
ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»**

Студентки 2 курсу, 2-м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа
та страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»

Масюк
Дар'ї Олегівни

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Пасічний
Микола Дмитрович

Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д. е. н., професор

Чугунов
Ігор Якович

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	
1.1. Сутність та складові бюджетної системи	6
1.2. Зарубіжний досвід функціонування бюджетної системи	11
РОЗДІЛ 2. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ	
2.1. Аналіз дохідної частини бюджету	16
2.2. Аналіз видаткової частини бюджету	29
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	
3.1. Основні напрями реформування бюджетної системи України	40
3.2. Шляхи підвищення ефективності та результативності бюджетної системи як складової економічного розвитку	45
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ	67

ВСТУП

Актуальність теми. Бюджет є найважливішою фінансовою категорією, невід'ємною частиною державних фінансів. Саме бюджет виступає макроекономічним знаряддям у вирішенні соціальних і економічних завдань у межах держави, забезпечення ефективного та інноваційного розвитку економіки, пропорційного і обґрунтованого розвитку всіх регіонів країни. У будь-якій країні бюджет є ключовою ланкою фінансової системи.

За допомогою бюджету акумулюється значна частина створеного в країні ВВП, що розподіляється і перерозподіляється для вирішення тактичних і стратегічних завдань щодо забезпечення економічного зростання, розвитку продуктивних сил, регулювання темпів і пропорцій розвитку виробничого та наукового потенціалів в регіонах країни, задоволення соціальних потреб населення і підвищення його рівня життя. Бюджет, виступаючи основним грошовим фондом держави забезпечує перерозподілу коштів між галузями народного господарства, різними верствами населення, що визначає масштаби і дієвість впливу бюджетних важелів на соціально-економічні процеси в межах держави.

Проблеми розробки теоретичних основ формування бюджетної системи як складової економічного розвитку досліджувались у працях вітчизняних вчених: В.Андрущенко, О.Барановського, С.Буковинського, О.Василика, В.Гейця, А.Гриценка, А.Даниленка, О.Кириленко, Л.Лисяк, І.Лук'яненко, І.Луніної, В.Опаріна, Д.Полозенка, А.Соколовської, В.Федосова, І. Чугунова, С.Юрія та інших.

Метою роботи є розкриття сутності та складових бюджетної системи, обґрунтування напрямів її удосконалення як складової економічного розвитку.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- розкрити сутність та складові бюджетної системи;
- узагальнити зарубіжний досвід функціонування бюджетної системи;

- здійснити аналіз динаміки дохідної бюджету;
- здійснити аналіз динаміки видаткової частини бюджету;
- обґрунтувати основні напрями реформування бюджетної системи України;
- обґрунтувати шляхи підвищення ефективності результативності бюджетної системи як складової економічного розвитку.

Об'єктом дослідження є бюджетна система як складова економічного розвитку.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання функціонування бюджетної системи як складової економічного розвитку.

Методи дослідження. У випускній кваліфікаційній роботі застосовано системний та структурний методи, які використано при розкритті сутності бюджетної системи як складової економічного розвитку. За допомогою порівняльного та факторного методів систематизовано підходи до функціонування бюджетної системи. На основі системного підходу, синтезу, наукового абстрагування обґрунтовані пропозиції щодо напрямів удосконалення бюджетної системи.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти з питань реалізації політики у сфері державних фінансів в Україні, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, зазначено теоретичне та практичне значення дослідження.

У першому розділі досліджено теоретичні засади функціонування бюджетної системи як складової економічного розвитку, розкрито сутність та

складові бюджетної системи, зарубіжний досвід функціонування бюджетної системи.

У другому розділі проаналізовано динаміку дохідної та видаткової частин бюджету.

У третьому розділі визначено шляхи підвищення результативності бюджетної системи України, розкрито основні напрями реформування бюджетної системи та шляхи підвищення ефективності результативності бюджетної системи як складової економічного розвитку.

У висновках роботи наведено теоретичне узагальнення матеріалу, представленого в науковому дослідженні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Сутність та складові бюджетної системи

Сучасний механізм організації бюджетної системи – це один із найскладніших і найвідповідальніших процесів, що передбачає складну систему господарювання, в якій тісно взаємодіють учасники бюджетного процесу.

За допомогою бюджету в руках держави акумулюється значна частина створеного в країні ВВП, що розподіляється і перерозподіляється для вирішення тактичних і стратегічних завдань щодо забезпечення економічного зростання, розвитку продуктивних сил, регулювання темпів і пропорцій розвитку виробничого та наукового потенціалів в регіонах країни, задоволення соціальних потреб населення і підвищення його рівня життя. Бюджет, виступаючи основним грошовим фондом держави забезпечує перерозподілу коштів між галузями народного господарства, різними верствами населення, що визначає масштаби і дієвість впливу бюджетних важелів на соціально-економічні процеси в межах держави.

Бюджет є найважливішою фінансовою категорією, невід'ємною частиною державних фінансів. Саме бюджет виступає макроекономічним зряддям у вирішенні соціальних і економічних завдань у межах держави, забезпечення ефективного та інноваційного розвитку економіки, пропорційного і обґрунтованого розвитку всіх регіонів країни. У будь-якій країні бюджет - це ключова ланка фінансової системи.

Ключовим елементом бюджетної системи держави є державний та місцеві бюджети, які виступають дієвим інструментом впливу на розвиток національної економіки та соціальної сфери. За їх допомогою держава здійснює розподіл і перерозподіл частини вартості валового внутрішнього продукту, створеного як на рівні національної економіки, так і регіональному рівні за певний проміжок часу і

таким чином змінює структуру виробництва, впливає на результати діяльності суб'єктів господарювання, здійснює соціальні перетворення.

В Україні побудова та функціонування бюджетної системи здійснюється на демократичних засадах, з урахуванням економічних відносин, державного й адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.

Що стосується визначення терміну «бюджетна система України», то воно міститься у ч. 4 ст. 2 Бюджетного кодексу [8], трактування якого зводиться до таких положень (Додаток А):

– по-перше, бюджетна система України – сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права;

– по-друге, бюджетна система України – це система стійких і впорядкованих зв'язків (міжбюджетні відносини) між її складовими ланками (державним бюджетом та місцевими бюджетами), юридично пов'язаних між собою, яка базується на загальноприйнятих принципах, що відповідають міжнародним стандартам. Принципи побудови бюджетної системи викладено у статті 7 Бюджетного кодексу.

Водночас бюджетну систему України можна розглядати як за формою прояву (це державний та місцеві бюджети, які побудовані з урахуванням державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульовані нормами права), так і за економічним змістом (це модель міжбюджетних правовідносин, інструмент для забезпечення фінансових потреб держави та матеріального добробуту населення) (Додаток А.2.). Ці положення, що зазначені у Бюджетному кодексі України, полягають у наступному:

– по-перше, мають концептуальне і практичне значення для забезпечення ефективності бюджетного процесу та конкретизують його понятійний апарат;

– по-друге, є відображенням конституційних норм, які містяться у ст. 132–133 Конституції України, які закріплюють основи територіального устрою України (ст. 132), систему адміністративно-територіального устрою (ст. 133);

– по-третє, є підґрунтям для формування структурних складових бюджетної системи.

Структура (від лат. побудова, розміщення, порядок) — це сукупність стійких зв'язків об'єкта, які забезпечують його цілісність і відповідність самому собі, тобто збереження основних властивостей при різних зовнішніх і внутрішніх змінах.

Структурні складові бюджетної системи України визначено у ст. 5 Бюджетного кодексу. Вони сформовані згідно зі ст. 133 Конституції України та регламентуються певним переліком нормативно-правових актів (Додаток А.3).

Отже, структурно бюджетна система України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів (Додаток А.4).

Вагомим за своїм значенням у бюджетній системі України та основним інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів є державний бюджет. Він забезпечує фінансування витрат на здійснення державних заходів у галузі економіки, соціальної сфери, національної оборони, державного управління та міжнародних відносин, обслуговування державного боргу тощо (Додаток А.5).

Окреме визначення поняття «державний бюджет» у Бюджетному кодексі [8] не наводиться. Проте це поняття є досить розповсюдженим у науковій літературі. Зокрема, в економічній енциклопедії зазначається, що державний бюджет – це кошторис щорічних доходів і видатків держави, заздалегідь розроблений урядом і затверджений законом. Іншими словами, державний бюджет – це основний фінансовий план держави, який складається з доходної та видаткової частин та затверджений законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

Деякі науковці розглядають бюджетну систему, передусім, як складову фінансової системи, засновану на економічних відносинах, які врегульовані правовими нормами, сукупність видів бюджетів, які існують на території держави.

Місцевими бюджетами є бюджет Автономної Республіки Крим, обласні бюджети, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування.

Бюджетами місцевого самоврядування є бюджети територіальних громад, їх об'єднань сіл, селищ, міст (у тому числі районів у містах), що створюються згідно із законом (Додаток А.6).

Правовою основою бюджетної діяльності органів місцевого самоврядування в Україні є Конституція України, Закон України “Про місцеве самоврядування” та Європейська хартія про місцеве самоврядування.

Відповідно до статті 142 Конституції України матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад.

Територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби. Держава бере участь у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування, фінансово підтримує місцеве самоврядування. Витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою.

Відповідно до статті 61 Закону про місцеве самоврядування органи місцевого самоврядування в селах, селищах, містах, районах у містах (у разі їх створення) самостійно розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети згідно з Бюджетним кодексом.

Самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними на стабільній основі законом загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрями використання коштів місцевих бюджетів відповідно до закону.

Втручання державних органів у процес складання, затвердження і виконання місцевих бюджетів не допускається, за винятком випадків, передбачених Законом про місцеве самоврядування та іншими законами.

Для здійснення розрахунків, прогнозу і аналізу економічного і соціального розвитку держави, територіальних громад важливим є поняття зведеного бюджету (Додаток А.7). Стаття 5 Бюджетного кодексу України визначає, що зведений бюджет України об'єднує показники державного бюджету і місцевих бюджетів.

У цілому зведені бюджети існують на рівні держави, Автономної Республіки Крим, області, району, міста з районним поділом. Відповідний зведений бюджет визначається як сукупність показників бюджетів, що формуються на певній території дії зведеного бюджету. Так, зведений бюджет України включає показники Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим та зведених бюджетів областей, міст Києва та Севастополя (ч. 2 статті 5 Бюджетного кодексу).

Зведений бюджет Автономної Республіки Крим включає показники бюджету Автономної Республіки Крим, зведених бюджетів її районів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим значення (ч. 3 статті 5 Бюджетного кодексу).

Зведений бюджет області включає показники обласного бюджету, зведених бюджетів районів і бюджетів міст обласного значення цієї області (ч. 4 статті 5 Бюджетного кодексу). Зведений бюджет міста з районним поділом включає показники міського бюджету та бюджетів районів, що входять до його складу (ч. 5 статті 5 Бюджетного кодексу). Причому, якщо місту або району у місті адміністративно підпорядковані інші міста, селища чи села, то зведений бюджет міста або району у місті включає показники бюджетів цих міст, селищ та сіл.

У Бюджетному кодексі України до відповідних зведених бюджетів включаються також показники бюджетів об'єднань територіальних громад, що створюються згідно з законом.

Складання зведених бюджетів покладено на відповідні органи виконавчої влади. Зведені бюджети не мають правової форми, тобто вони не розробляються і не затверджуються у формі закону, водночас їх значення досить вагоме, адже вони дають цілісну картину щодо грошових коштів, зосереджених в бюджетах. Суто статистичний характер показників зведених бюджетів дозволяє використовувати їх для проведення розрахунків щодо формування грошових ресурсів для забезпечення виконання функцій і завдань органами державної влади і місцевого самоврядування; визначення обсягу видатків, що підлягають фінансуванню з державного бюджету та місцевих бюджетів, аналізу та оцінки ефективності бюджетних витрат; визначення грошових потоків для встановлення обґрунтованості надання трансфертів.

Отже, розвиток національної бюджетної системи є тривалим і складним процесом, який потребує визначення чіткої стратегії, тактики та напрямків досягнення поставленої мети, виконання послідовних, логічних, програмних перетворень у системі бюджетних відносин та бюджетному процесі країни. Саме Бюджетний кодекс є «двигуном» подальшого поступального розвитку бюджетної системи України, її гармонізації до міжнародних та європейських стандартів управління бюджетними коштами та наближення практики національного бюджетування до передового зарубіжного досвіду.

1.2. Зарубіжний досвід функціонування бюджетної системи

Бюджетний устрій і регулювання в різних країнах обумовлюються історичними, культурними, соціально-економічними і політичними факторами.

Як закріплено у частині першій статті 131 Конституції Іспанії: «Держава за допомогою видання закону може планувати загальну економічну діяльність з метою задоволення колективних потреб, вирівнювання та гармонізації регіонального та секторального розвитку та стимулювання зростання доходів і багатства, а також їх найбільш справедливого розподілу» [76].

Завдання щодо забезпечення гармонізації особистих і колективних інтересів, регіональних та громадських, щодо створення сприятливих умов для економічного розвитку стоїть перед будь-якою сучасною державою, але вирішується воно по-різному.

У більшості країн компетенція парламенту в бюджетній сфері зводиться до наступного: затвердження бюджету, розробленого урядом, контроль за його виконанням та обговорення урядового звіту про його виконання. Так, згідно з Основним законом Японії: «Право розпоряджатися державними фінансами здійснюється на основі рішення Парламенту», введення нових та зміна існуючих податків може здійснюватися тільки на підставі закону або при дотриманні умов, передбачених законом; для покриття непередбаченого бюджетного дефіциту рішенням парламенту може бути утворений резервний фонд, відповідальність за витрачання якого покладається на Кабінет.

У Німеччині Парламент (орган законодавчої влади) обговорює проект бюджету, приймає бюджет, а також стверджує з урахуванням зауважень федеральної рахункової палати щорічний урядовий звіт про виконання бюджету, представлений федеральним міністерством фінансів.

Федеральне міністерство фінансів Німеччини відповідає за реалізацію консолідованого державного бюджету, який включає бюджет федерації з її спеціалізованими позабюджетними фондами, бюджети федеральних земель та громад. На нього покладено завдання контролювати хід виконання державного бюджету, втручаючись при необхідності.

Державний бюджет Великобританії складається з двох частин: Консолідований фонд і Національний фонд позик. Основна частина ресурсів державного бюджету надходить до консолідованого фонду, який являє собою рахунок поточних надходжень коштів і їх витрачання. Національний фонд позик являє собою бюджет капіталовкладень. Перевищення доходів над витратами консолідованого фонду зараховується у дохідну частину Національного фонду позик. Якщо ж у консолідованому фонді є дефіцит, то він

покривається позичкою з Національного фонду позик, на цю суму Уряд збільшує державний борг.

Консолідований фонд - спеціальний рахунок Міністерства фінансів Великобританії в Банку Англії. Кошти з цього рахунку можуть виділятися лише з дозволу Парламенту та під контролем спеціальної посадової особи палати громад - Контролера (генерального аудитора), або як його ще називають - Генерального контролера.

Будь-яке перерахування коштів із зазначеного фонду без дозволу Парламенту розглядається як незаконне, а виділені кошти підлягають поверненню.

Бюджетна система Великобританії включає дві основних ланки: державний бюджет, через який перерозподіляється близько половини національного доходу держави і місцеві бюджети, які формально відособлені. Тому бюджетний процес в центральних та місцевих органах влади має свою специфіку.

Щорічно у Великобританії приймаються два основних фінансових закони, що регулюють відносини у бюджетній сфері: закон про асигнування, предметом якого є державні витрати, а також закон про фінанси, в якому закріплюються державні доходи та їх джерела.

Бюджетні повноваження шведського парламенту Риксдагу визначаються основним конституційним документом - Формою правління 1974 року. Дев'ята глава «Фінансова влада» закріплює бюджетно-фінансовий статус шведського представницького органу.

Фінансування діяльності державних органів та установ у Швеції здійснюється на основі так званих «рамкових» асигнувань. Колишнє детальне регулювання використання ними фінансових ресурсів поступово замінено більш широкою свободою дій у фінансовій сфері, але з урахуванням відповідальності організації за результати своєї діяльності. Також фінансуються органам надано як можливість отримання бюджетних кредитів, так і право перенесення невикористаних асигнувань на наступний період.

Таким чином, з одного боку, визначаються межі вільної фінансової діяльності організацій, а з іншого, забезпечується ефективність управлінського механізму.

Вивчення світового досвіду свідчить про значущість використання місцевих бюджетів як економічного методу регулювання, способу розв'язання соціально-економічних завдань. Місцеві бюджети є більш динамічними, вони постійно розвиваються, перетворюються з урахуванням специфіки регіону та економічної ситуації. У Франції та Великобританії питома вага місцевих фінансів в загальних фінансових ресурсах держави складає більше 30 відсотків, у США, Німеччині, Японії - 50-60 відсотків [37-38].

Дослідження тенденцій еволюції бюджетних систем різних країн показує, що з більш широким впровадженням ринкових механізмів, частка централізованого державного бюджету скорочується, а бюджетів низових ланок зростає.

Поряд з програмно-цільовим методом регулювання за кордоном широко застосовується такий метод, як бюджетування, орієнтоване на результат.

Орієнтоване на результат бюджетування в чому схоже з програмно-цільовим методом і, зокрема, з цільовими програмами, оскільки в його основі лежить встановлення кількісно вимірюваних цілей і засобів, необхідних для їх досягнення. Однак на відміну від цільових програм бюджетування, орієнтоване на результат, не потребує створення спеціальних структур у вигляді дирекцій, міжвідомчих комісій або некомерційних організацій і може застосовуватися на рівні лінійних міністерств і відомств. Бюджети цих міністерств приймають форму програм, що мають конкретні вимірні цілі та відповідні ресурси.

Цей підхід до фінансування державних послуг почав формуватися в другій половині 1980-х років і закріпився в практиці таких держав, як Великобританія, Австралія, Нова Зеландія, США і деякі інші.

Ось, наприклад, як сформульовані цілі судової системи Великобританії в Her Majesty's Treasury Spending Review 2000: «Уряд зобов'язується до 2004 року поліпшити відправлення правосуддя у сфері кримінального права наступним чином: підвищити як мінімум на 5 відсотків частку потерпілих і свідків, які вважають ставлення, проявлену до них представниками судової влади, «досить задовільним або надзвичайно задовільним»; посилити довіру суспільства, в тому числі етнічних меншин, до системи правосуддя; скоротити час з моменту

арешту до моменту винесення вироку (або закриття справи з інших причин): забезпечити розгляд 80 відсотків всіх справ по злочинах неповнолітніх в межах встановлених строків та ін. [59].

Незважаючи на очевидні переваги орієнтованого на результат бюджетування, такі як, увага до якості послуг, що надаються державою, націленість на ефективне витрачання коштів, можливість реалізовувати багаторічні програми в рамках лінійних міністерств, він має і свої недоліки.

По-перше, він передбачає застосування методу «витрати-вигоди». Отже, потрібні певні кошти і час на навчання працівників. За допомогою методу «витрати-вигоди» порівнюються альтернативні варіанти досягнення однієї і тієї ж мети і вибирається та програма, у якій вигоди від виконаних дій перевершують витрати, пов'язані з їх здійсненням.

По-друге, бажаний результат може залежати не тільки від зусиль, що робляться окремим міністерством, відомством або іншими державними агентствами. Тому ізолювати і ідентифікувати внесок державної програми в той чи інший результат буває досить складно.

По-третє, особам, які приймають рішення, важко домовлятися про пріоритетність цілей, яка необхідна при переході до орієнтованого на результат бюджетування. Неможливість узгодити пріоритети програми ускладнює оцінку витратних потреб та вимірювання досягнутих результатів відповідно до заданих параметрів.

І, нарешті, по-четверте, досвід показав, що передчасні спроби введення орієнтованого на результат бюджетування в країнах з перехідною економікою призвели до того, що реальним результатом нововведення стало не підвищення ефективності державних витрат, а зростання корупції.

Таким чином теорія бюджетного регулювання пропонує широкий набір методів і методик. Однак застосування кожної з них вимагає зваженого підходу, що враховує соціально-економічні та культурно-історичні особливості держави, а також практику державного регулювання.

РОЗДІЛ 2. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

2.1. Аналіз дохідної частини бюджету

До державного бюджету за 2016 рік надійшло 612,1 млрд грн, що на 80,6 млрд грн, або на 15,2 %, більше відповідного показника попереднього року. Річний план виконано на 101,5 %.

Збільшення відбулось у частині податкових надходжень практично за всіма основними джерелами, що свідчить про економічну стабілізацію та певне економічне зростання.

Зокрема, збільшились обсяги надходжень з таких податкових джерел: податок на додану вартість – на 48,1 млрд грн, або на 27,0 %; податок на доходи фізичних осіб – на 14,8 млрд грн, або на 32,7 %; податок на прибуток – на 19,6 млрд грн, або на 56,3 %; акцизний податок – на 27,0 млрд грн, або на 42,8 %; рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів – на 4,3 млрд грн, або на 10,8 %.

Від’ємну динаміку продемонстрували податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, обсяг надходжень яких скоротився на 19,9 млрд грн, або вдвічі, а також рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів – на 2,9 млрд грн, або на 6,2 %, внаслідок суттєвого скорочення рентної плати за транспортування природних ресурсів.

Водночас на 16,3 млрд грн, або на 13,6 %, зменшилися неподаткові надходження. Це сталося через відсутність у 2016 році двох видів неподаткових надходжень: плати за видачу ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України, а також коштів, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України». У 2015 році ці платежі становили 9,1 млрд грн та 61,8 млрд грн відповідно.

До місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 170,6 млрд грн, що на 50,2 млрд грн, або на 41,7 %, більше, ніж у 2015 році.

Річний план доходів, затверджений місцевими радами, виконано на 116,8 %. Перевиконання річного плану відбулося за всіма основними податковими джерелами

наповнення місцевих бюджетів: податком на доходи фізичних осіб (108,5 %), акцизним податком на роздрібний продаж підакцизних товарів (110,9 %), рентною платою та платою за використання інших природних ресурсів (112,0 %), податком на прибуток підприємств (125,3 %), орендною платою за землю, що сплачується юридичними особами (109,0 %), єдиним податком (115,9 %) тощо.

2016 рік став роком відновлення економічного зростання в Україні, реальний ВВП за підсумками року зріс на 2,3 % (у постійних цінах 2010 року), у той час як у 2015 році темпи зниження реального ВВП становили 9,8 %. У країнах Європейського Союзу економічне зростання було повільнішим: реальний ВВП 28 країн ЄС збільшився на 1,9 % у 2016 році, порівняно з 2,2 % у 2015 році. Найвищі темпи зростання реального ВВП у 2016 році було зафіксовано у Румунії – 4,8 %, у Швеції та Словаччині – по 3,3 %, в Іспанії – 3,2 %, у Сербії – 2,8 %. У цілому невисокі темпи зростання ВВП у країнах ЄС пояснювалися низькою інвестиційною активністю і негативними споживчими настроями в умовах наростання геополітичних ризиків і виходу Великобританії з ЄС, продовженням програм фінансової консолідації, які стримували внутрішній попит у багатьох країнах ЄС, а також повільним відновленням банківського кредитування і підвищенням ризиків нестабільності банків при реалізації деякими центральними банками політики від'ємних відсоткових ставок.

В Україні номінальний ВВП у 2016 році становив 2 383,2 млрд грн, його зростання було зумовлено як приростом фізичного обсягу, так і інфляційними процесами: дефлятор ВВП (відображає зміну цін на всі вироблені товари та надані послуги) за рік становив 17,1 %. Зростанню реального ВВП в Україні більшою мірою сприяло валове нагромадження, що у постійних цінах 2010 року збільшилося на 40,8 %. Із цього приросту 20,1 в. п. припадає на валове нагромадження основного капіталу (у 2015 році мало місце зменшення цього показника на 9,3 %). Вказані позитивні зміни, у свою чергу, пояснюються відновленням інвестиційної діяльності після гострої інвестиційної кризи 2014–2015 років. Підвищення реальної заробітної плати у більшості галузей економіки стало рушійною силою збільшення кінцевих споживчих витрат домашніх

господарств на 1,8 %, що також позитивно вплинуло на зростання реального ВВП. З іншого боку, скорочення чистого експорту стало стримуючим фактором для пожвавлення економічного зростання в Україні.

Виконання дохідної частини зведеного бюджету у 2016 році становило 782,7 млрд грн, що більше аналогічного показника попереднього року на 130,7 млрд грн, або на 20,0 %. Річний план виконано на 100,2 %.

До дохідної частини державного бюджету з урахуванням міжбюджетних трансфертів надійшло 616,3 млрд грн, що на 81,6 млрд грн, або на 15,3 %, більше аналогічного показника 2015 року. У тому числі до загального фонду державного бюджету надійшло 574,7 млрд грн, до спеціального – 41,6 млрд грн.

Виконання дохідної частини державного бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів становило 612,1 млрд грн, що на 80,6 млрд грн, або на 15,2 %, більше відповідного показника попереднього року (таблиця 2.1.1). Річний план виконано на 101,2 %.

Таблиця 2.1.1
Доходи зведеного, державного та місцевих бюджетів у 2013–2016 роках

Роки Доходи	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2016 рік проти 2015 року	
					Абсолютний приріст, млрд грн	Темп приросту, %
Зведений бюджет, млрд грн, у т. ч.:	442,8	455,9	652,0	782,7	130,7	20,0
– загальний фонд	375,0	388,9	602,7	718,3	115,6	19,2
– спеціальний фонд	67,8	67,0	49,3	64,4	15,1	30,6
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, у т. ч.:	337,6	354,8	531,5	612,1	80,6	15,2
– загальний фонд	290,1	308,7	501,1	571,6	70,5	14,1
– спеціальний фонд	47,5	46,1	30,4	40,5	10,1	33,2
частка у доходах зведеного бюджету, %	76,2	77,8	81,5	78,2	x	x
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, у т. ч.:	105,2	101,1	120,5	170,6	50,1	41,6
– загальний фонд	84,9	80,2	101,6	146,6	45,0	44,3
– спеціальний фонд	20,3	20,9	18,9	24,0	5,1	27,0
частка у доходах зведеного бюджету, %	23,8	22,2	18,5	21,8	x	x

Збільшення надходжень відбулось у податковій частині, тоді як у неподатковій частині було зафіксоване певне зменшення.

Нарощування податкової складової (+23,1 %) відбулося, насамперед, за податком на додану вартість, обсяг якого зріс на 48,1 млрд грн, або на 27,0 %, порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Крім того, збільшилися в 1,3 раза порівняно з попереднім роком надходження до державного бюджету податку на доходи фізичних осіб, що відображає зростання рівня зарплат у номінальному виразі.

Серед інших податкових джерел, які продемонстрували зростання, слід зазначити: податок на прибуток підприємств, який збільшився на 19,6 млрд грн, або більш як у 1,5 раза; акцизний збір із вироблених в Україні товарів – на 16,3 млрд грн, або на 42,1 %; акцизний збір із ввезених в Україну товарів – на 10,7 млрд грн, або на 43,9 %. Від’ємну динаміку продемонстрували податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, обсяги надходжень яких скоротилися на 19,9 млрд грн, або вдвічі, а також рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів – на 2,9 млрд грн, або на 6,2 %, внаслідок суттєвого скорочення рентної плати за транспортування природних ресурсів. Крім того, зменшилися на 16,3 млрд грн, або на 13,6 %, обсяги надходжень із неподаткових джерел через відсутність плати за видачу ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України, яких у 2015 році надійшло 9,1 млрд грн, а також через зменшення обсягу коштів, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України», на 24 млрд грн, або більш ніж на третину.

Щомісячна динаміка надходжень до державного бюджету в цілому повторює динаміку останніх двох років (рис.2.1.1.).

За підсумками року на 5,3 в. п. збільшилася податкова складова у структурі доходів як зведеного, так і державного бюджетів. У зведеному бюджеті відбулося зменшення частки неподаткових доходів на 5,5 в. п., у державному – на 5,6 в. п.

Зміни в сегменті неподаткових надходжень пов’язані з відсутністю надходжень плати за видачу ліцензій на користування радіочастотним ресурсом та скороченням обсягу коштів, перерахованих НБУ до бюджету.

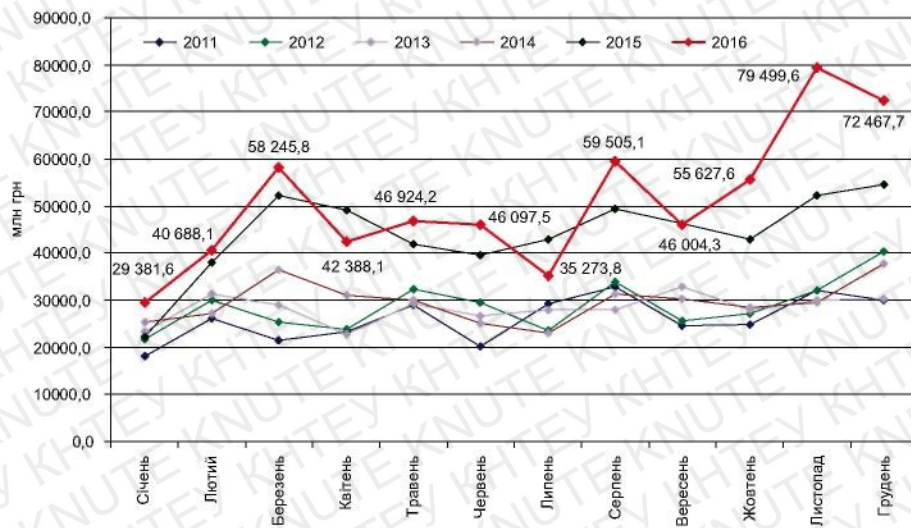

Рис.2.1.1. Динаміка щомісячних надходжень до державного бюджету у 2010-2015 роках

Структура доходів зведеного та державного бюджетів наведена у таблиці 2.1.2.

У 2016 році до державного бюджету надійшло 503,9 млрд грн податкових надходжень, що на 94,5 млрд грн, або на 23,1 %, більше відповідного показника минулого року.

Вперше за останні 3 роки позитивну динаміку продемонстрував податок на прибуток підприємств. Так, до державного бюджету надійшло 54,3 млрд грн останнього, що на 19,6 млрд грн, або на 56,3 %, більше, ніж попереднього року. Річний плановий показник перевищено на 11,9 %, або на 5,8 млрд грн.

Щомісячна динаміка надходжень податку на прибуток підприємств відрізняється від тенденцій трьох попередніх років (рис.2.1.2.). Це пов'язано з остаточною відмовою від застосування авансового механізму сплати податку, за яким розмір податкового зобов'язання визначається з огляду на результати попереднього року і сплачується рівними частками протягом року на місячній основі, а остаточний перерахунок відбувається у березні. Перехід на квартальну сплату податку передбачає суттєве збільшення обсягів надходжень у «звітні» місяці: у березні, травні, серпні та листопаді.

Структура доходів зведеного та державного бюджетів у 2014–2016 роках

Доходи	Роки	Зведений бюджет			Державний бюджет		
		2014 рік	2015 рік	2016 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Податкові надходження, з них:		80,6	77,8	83,1	79,0	77,0	82,3
– податок на доходи фізичних осіб		16,5	15,3	17,7	3,6	8,5	9,8
– податок на прибуток підприємств		8,8	6,0	7,7	11,3	6,5	8,9
– рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів		7,4	6,4	6,0	5,3	8,8	7,2
– податок на додану вартість		30,5	27,4	28,9	39,2	33,6	37,0
– акцизний податок		9,9	9,7	13,0	12,7	11,9	14,7
– податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції		2,8	6,2	2,6	3,5	7,6	3,3
– рентна плата, збори на паливно-енергетичні ресурси		1,3	1,1	5,4	1,7	0,0	0,0
– інші податкові надходження		3,4	5,7	1,8	1,7	0,1	1,4
Неподаткові надходження, у т.ч.:		17,6	21,5	16,0	19,2	22,6	16,9
– доходи від власності та підприємницької діяльності		6,3	11,0	6,8	8,0	13,4	8,4
– адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу		1,5	2,7	1,5	1,5	2,8	1,3
– власні надходження бюджетних установ		6,9	6,4	6,2	6,2	5,0	5,6
– інші податкові надходження		2,9	1,4	1,5	3,5	1,4	1,6
Доходи від операцій з капіталом		0,5	0,3	0,2	0,2	0,0	0,0
Цільові фонди		0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Інші надходження		1,2	0,3	0,6	1,5	0,3	0,7

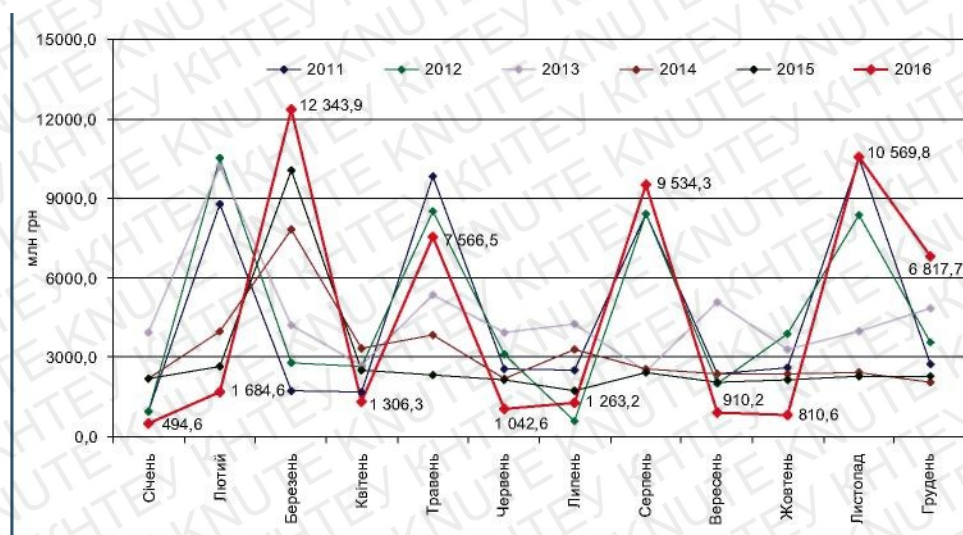

Рис.2.1.2. Динаміка щомісячних надходжень податку на прибуток підприємств до державного бюджету у 2011-2016 роках

Якщо розглядати надходження податку в розрізі його окремих складових, то помітно, що приріст відбувся в усіх секторах. Найбільше зростання обсягів надходжень продемонстрували приватні підприємства (12,0 млрд грн, або 61,5 %), при тому, що в попередньому році саме цей сектор найсуттєвіше скоротив

відрахування. Підприємства державного сектору, а також фінансові організації (банки та страхові компанії) збільшили сплату податку більш ніж удвічі (рис.2.1.3).

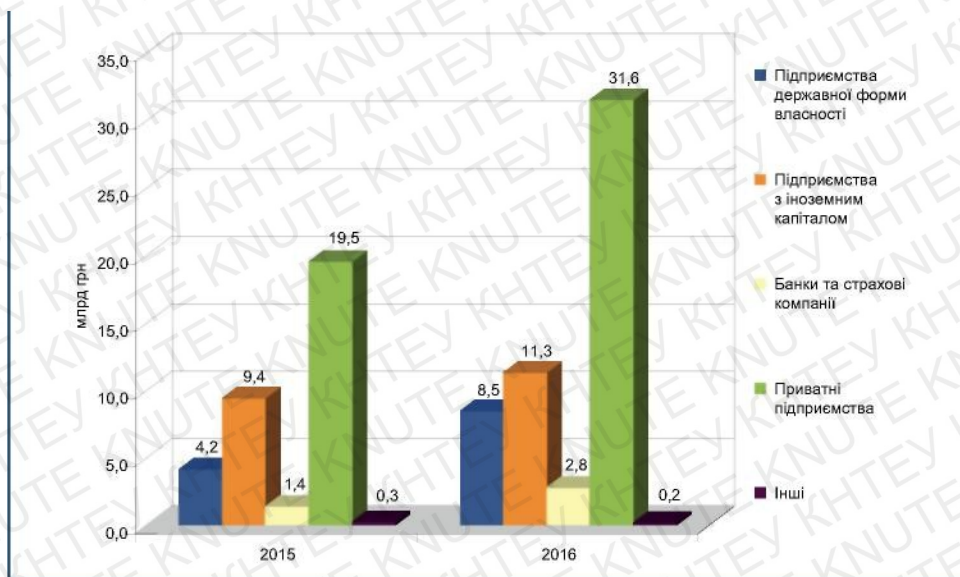

Рис.2.1.3. Надходження податку на прибуток підприємств різних форм власності у 2015-2016 роках

Іншим податком на доходи, що зараховується до державного бюджету, був податок на доходи фізичних осіб, його надходження за результатами року становили 59,8 млрд грн, що на 14,7 млрд грн, або на 32,7 %, більше, ніж у попередньому році. Рівень виконання бюджету за цією статтею становить 106,6 %.

Найбільшою складовою аналізованого податку (33,0 млрд грн) є податок на доходи у вигляді заробітної плати, що становить майже 2/3 всіх надходжень. П'ята частина надходить до державного бюджету у вигляді військового збору (11,5 млрд грн), введеного у 2014 році як тимчасовий засіб наповнення бюджету у надзвичайних умовах. Крім того, суттєву частку складають надходження від оподаткування процентів (7,6 млрд грн). Порівняно з попереднім роком структура податку на доходи фізичних осіб практично не змінилась (рис.2.1.4).

Надходження рентної плати у 2016 році продемонстрували скорочення на 6,2 % з 47,0 млрд грн до 44,1 млрд грн. Це пов'язане з фактичним припиненням надходження ренти за транспортування природного газу (1,1 млн грн у 2016 році проти 3,4 млрд грн у 2015 році) та скасуванням у 2016 році збору у вигляді

цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності (2,7 млрд грн у 2015 році).

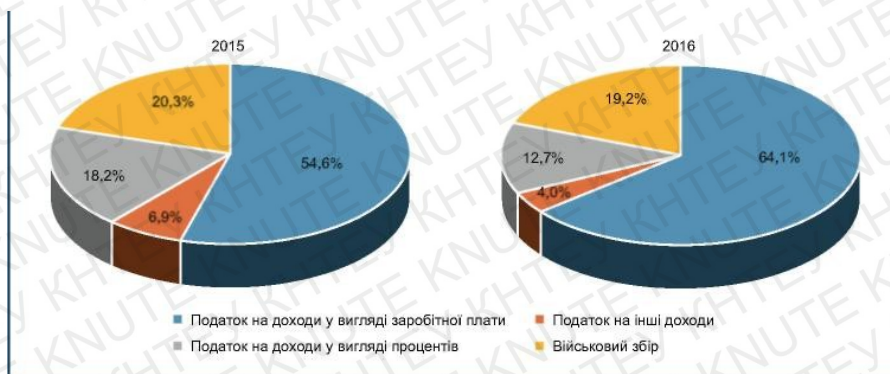

Рис.2.1.4. Структура надходжень податку на доходи фізичних осіб до державного бюджету у 2015-2016 роках

Річний план за цією статтею також виконано не було. Недобір становив 29,5 %, або 18,4 млрд грн.

Основною причиною невиконання плану став недобір плати за видобуток природного газу (-11,7 млрд грн) та нафти (- 4,1 млрд грн) (рис.2.2.5). Крім того, фактично не виконано статтю «Рентна плата за користування надрами для видобування бурштину», за якою надійшло 2,1 млн грн із запланованих 1,5 млрд грн, тобто, річний план виконано на рівні 0,1 %. Такий результат склався через те, що видобуток цього виду копалин досі залишається нелегалізованим.

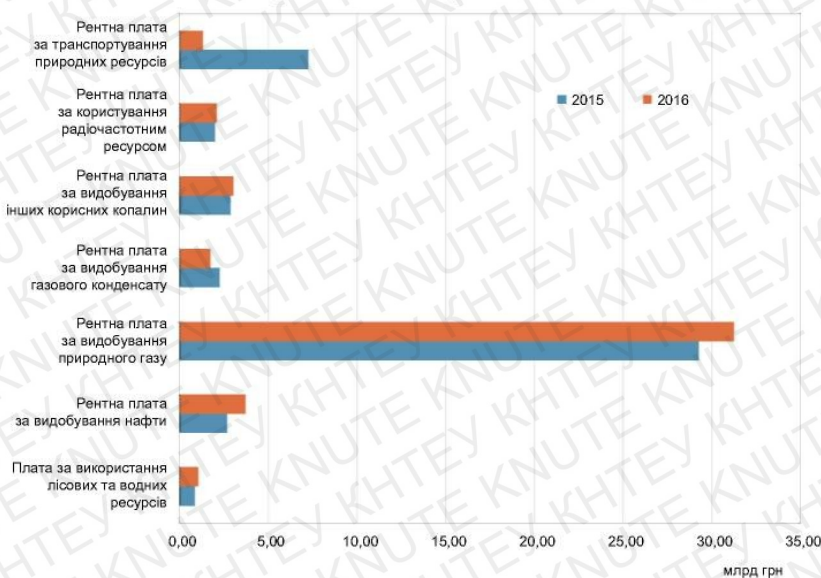

Рис. 2.1.5. Обсяги надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів у 2015-2016 роках

У 2016 році до державного бюджету надійшло 226,5 млрд грн податку на додану вартість, що на 48,1 млрд грн, або на 26,9 %, більше відповідного показника попереднього року. Збільшення відбулося за всіма складовими податку: з вироблених в Україні товарів – на 31,4 млрд грн, або на 29,1 %, із ввезених на територію України товарів – на 42,7 млрд грн, або на 30,8 %. Збільшився проти попереднього року також обсяг відшкодованого податку з бюджету – на 26,0 млрд грн, або на 38,0 %.

Щомісячна динаміка надходжень податку на додану вартість представлена на рис.2.2.6.

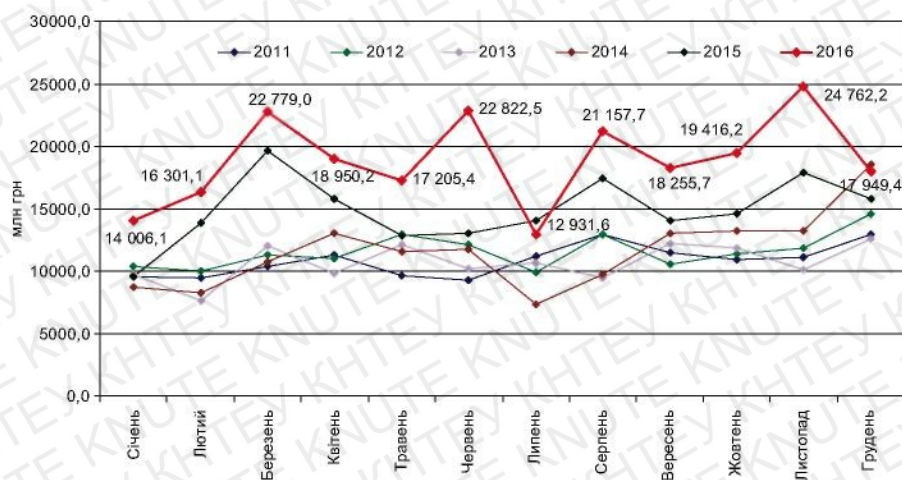

Рис.2.1.6. Динаміка щомісячних надходжень податку на додану вартість до державного бюджету у 2011-2016 роках

Майже вдвічі зріс показник середньомісячного обсягу відшкодувань – з 5,7 млрд грн у 2015 році до 10,5 млрд грн у 2016 році (рис.2.2.7). Втім, у червні 2016 року відбулося фактичне припинення відшкодування ПДВ: протягом цього місяця зазначений показник становив всього 0,1 млрд грн проти 7,2 млрд грн у середньому за попередні п'ять місяців. Причиною цього стало проведення документальних перевірок сільськогосподарських підприємств через підозру у махінаціях з відшкодуванням ПДВ. У наступному ж місяці, коли були здійснені затримані відшкодування, відбулося скорочення загального обсягу надходжень ПДВ до бюджету. Ця ситуація вкотре засвідчила серйозність проблеми справляння податку на додану вартість в Україні.

До державного бюджету надійшло 20,4 млрд грн податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, що на 19,9 млрд грн, або майже вдвічі, менше відповідного показника минулого року.

З огляду на те, що обсяги імпорту у 2016 році порівняно з попереднім роком практично не змінилися, причиною різкого скорочення надходжень мита стала лібералізація значної кількості ставок ввізного мита для товарів походженням із Європейського Союзу.

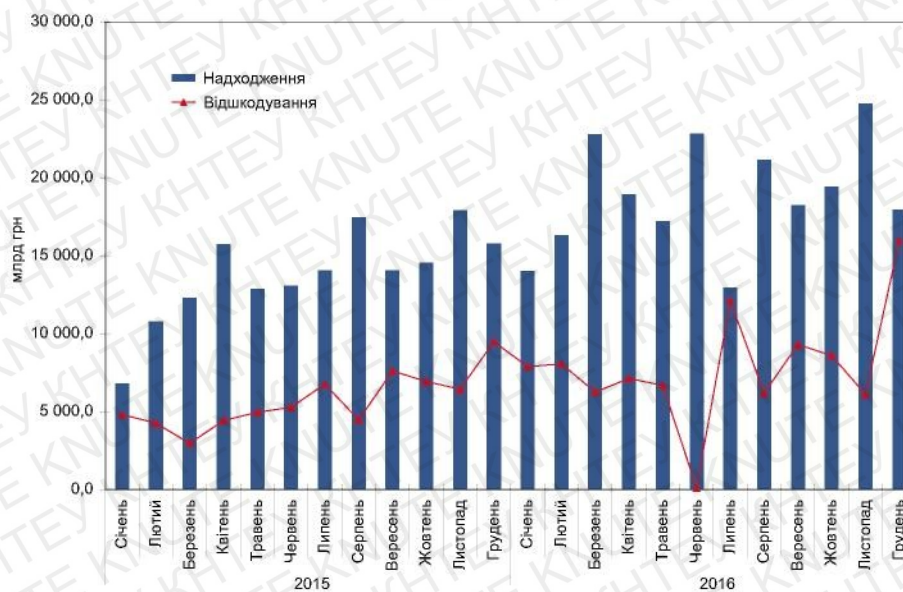

Рис. 2.1.7. Щомісячні обсяги надходжень податку на додану вартість та відшкодувань податку з бюджету в 2015-2016 роках

Відповідно, найсуттєвіше зменшення було зафіксовано щодо надходжень ввізного мита (за винятком ввізного мита на нафтопродукти, транспортні засоби та шини до них), яке скоротилося на 22,1 млрд грн, або майже в 2,5 раза. Водночас у частині ввізного мита на нафтопродукти було зафіксовано подвійне зростання обсягів надходжень.

Через це порівняно з аналогічним періодом попереднього року структура податків на міжнародну торгівлю зазнала певних змін. Зокрема, відбулися такі зміни: частка надходжень ввізного мита (без нафтопродуктів) зменшилася на 16,7 в. п.; частка надходжень вивізного мита збільшилася на 0,7 в. п.; частка ввізного мита на нафтопродукти, транспортні засоби та шини до них збільшилася на 16,0 в. п.

Обсяги надходжень податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції в розрізі складових представлено на рис.2.1.8.

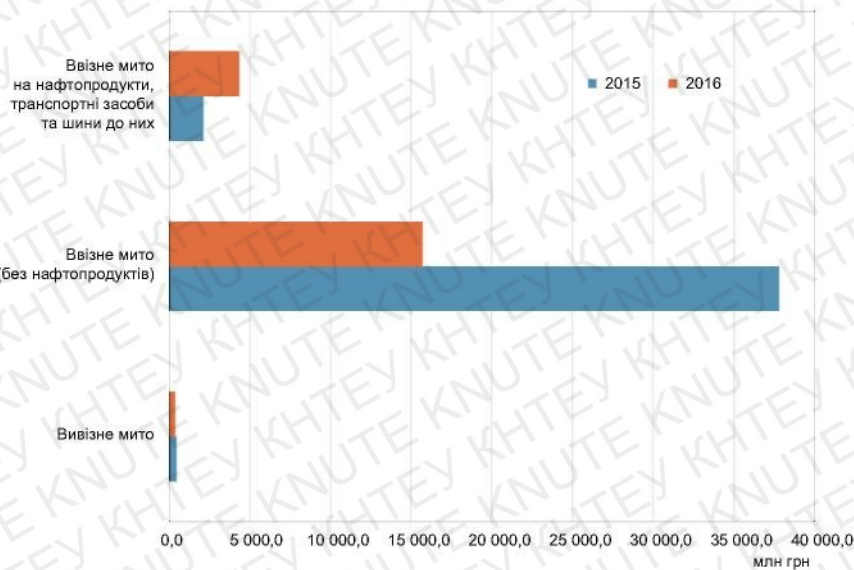

Рис.2.1.8. Структура надходжень податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції до державного бюджету за 2015-2016 роки

Надходження акцизного податку становило 90,1 млрд грн, що на 27,0 млрд грн, або на 42,8 %, більше відповідного показника минулого року. Річний план перевиконано як у цілому (на 10,1 %), так і за складовими: податком із вироблених в Україні товарів (на 4,6 %) і акцизним податком із ввезених товарів (на 20,0 %).

При цьому частка надходжень акцизного податку з вироблених в Україні товарів зменшилася на 0,3 в. п. і становила 61,2 % від загальних надходжень податку.

Структура акцизних надходжень представлена на рис.2.1.9.

Основним чинником збільшення надходжень акцизного податку у 2016 році стало зростання ставок на більшість груп підакцизних товарів. Так, у частині алкогольних напоїв ставки збільшилися в 1,5–3 рази: з 1 січня 2016 року збільшено ставки на спирт в 1,5 рази, на пиво – удвічі, на слабоалкогольні напої – утричі. З 1 березня 2016 року збільшено ставки на горілку та лікєро-горілочні вироби в 1,5 рази, на кріплені вина та вермути, а також на ігристі вина – у 2 рази. Збільшилися ставки податку і щодо тютюнових виробів: специфічна ставка зросла на 40 %, адвалорна – на 12 %. При цьому вартість тютюнових

виробів, що оподатковується акцизним податком, буде включати ПДВ, а це також впливатиме на подорожчання тютюнової продукції. З 1 січня 2016 року передбачено також підвищення акцизного податку на пальне: для бензинів ставка зросла з 202 євро до 228 євро за тону, на дизельне пальне – зі 100–132 євро до 113–149 євро за тону, на скраплений газ – з 50 до 57 євро за тону.

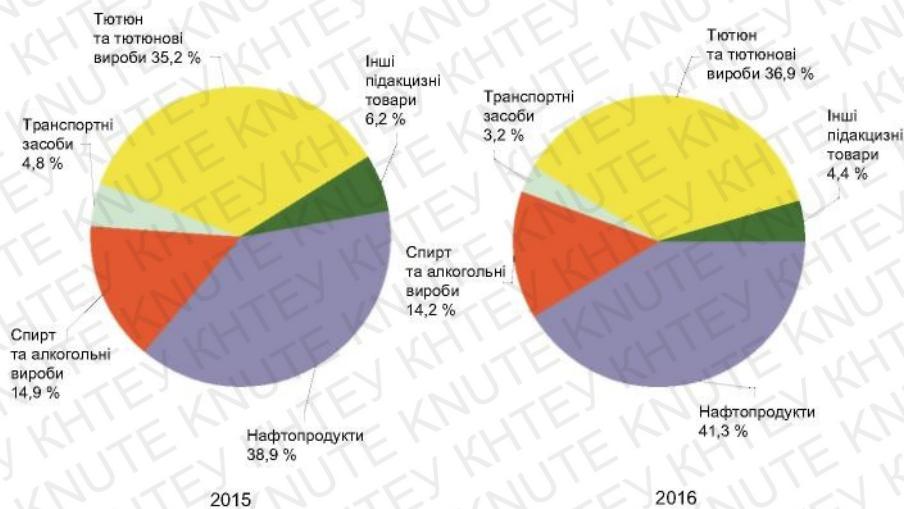

Рис.2.1.9. Структура надходжень акцизного податку до державного бюджету за 2015-2016 роки

Обсяг неподаткових надходжень склав 103,6 млрд грн, що на 16,4 млрд грн, або на 13,6 %, менше відповідного показника 2015 року. Річний план перевиконано на 18,2 %. При цьому в частині власних надходжень бюджетних установ – майже на 80 %, адміністративних зборів і платежів – майже 50 %.

Структура неподаткових надходжень до державного бюджету зазнала деяких змін, а саме: збільшення часток власних надходжень бюджетних установ та інших неподаткових надходжень на 10,9 в. п. і 3,3 в. п. відповідно, а також скорочення часток доходів від власності та підприємницької діяльності й адміністративних зборів та платежів на 9,4 в. п. і 4,8 в. п. відповідно.

Структура неподаткових надходжень представлена на рис.2.1.10.

Рис.2.1.10. Структура неподаткових надходжень до державного бюджету за 2014-2016 роки

Доходів від власності та підприємницької діяльності до державного бюджету надійшло на суму 51,6 млрд грн, що на 19,5 млрд грн, або на 27,4 %, менше відповідного показника минулого року.

Як зазначено вище, зменшення пов'язане зі скороченням надходжень за такою статтею, як кошти, перераховані до бюджету Національним банком України. Їх обсяг становив 38,2 млрд грн, що майже на 40 % менше минулорічного показника.

Обсяг надходжень адміністративних зборів та платежів у 2016 році скоротився майже удвічі та становив 8,0 млрд грн. Таке зменшення пояснюється відсутністю в 2016 році надходжень від продажу мобільним операторам ліцензій на 3G зв'язок. У попередньому році цей вид доходів забезпечив 9,1 млрд грн надходжень.

Обсяг власних надходжень бюджетних установ становив 34,1 млрд грн, що на третину більше аналогічного показника попереднього року.

До державного бюджету надійшло 9,9 млрд грн інших неподаткових надходжень, що на 2,4 млрд грн більше, ніж у попередньому році. Водночас, річний план не виконано на 6,5 %.

У 2016 року дещо збільшився обсяг доходів від операцій з капіталом. Так, за цією статтею до бюджету надійшло 191,5 млн грн, що на 20,1 млн грн більше, ніж за 2015 рік.

Основною причиною збільшення стало зростання надходжень від реалізації матеріальних цінностей державного резерву.

Також відбулися незначні зміни у структурі доходів від операцій з капіталом: частка доходів від реалізації державних запасів товарів збільшилася на 1,2 в. п., а частка надходжень від продажу землі зменшилася на так саме значення. Частка надходжень від продажу основного капіталу не змінилася.

Структура надходжень доходів від операцій з капіталом представлена на рис.2.1.11.

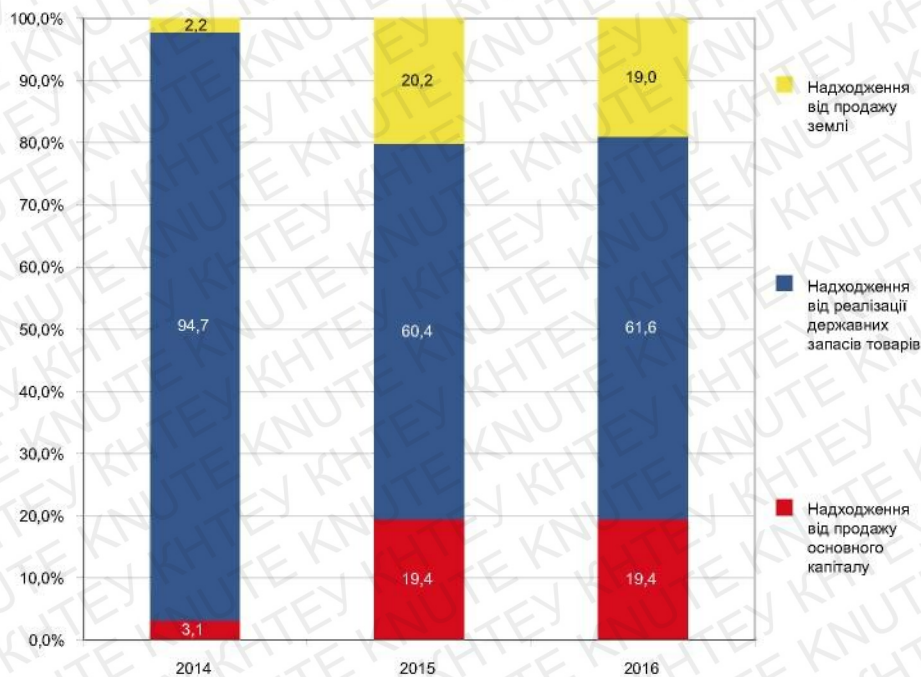

Рис.2.1.11. Структура надходжень доходів від операцій з капіталом до державного бюджету за 2014-2016 роки

2.2. Аналіз видаткової частини бюджету

Видатки державного бюджету за своєю економічною сутністю є інструментом досягнення вищого критерію справедливості і корисності для кожного члена суспільства. На досягнення цієї мети повинно бути зорієнтоване бюджетне законодавство. Мова насамперед йде про те, що видатки бюджету повинні бути спрямовані на вирівнювання доходів окремих верств населення.

Як фінансова категорія видатки бюджету відображають економічні відносини між державою, юридичними та фізичними особами з приводу

використання коштів державного централізованого фонду для виконання функцій держави на всіх рівнях адміністративного управління. Викладене вище є найбільш поширеним трактуванням видатків бюджету в економічній літературі.

Виходячи з визначення Бюджетного кодексу (ст. 30), видатки бюджету «включають бюджетні призначення, встановлені законом про державний бюджет України на конкретні цілі, що пов'язані з реалізацією державних програм». Наведені трактування доводять, що видатки бюджету в сучасних умовах - достатньо складна система взаємин, які базуються на нормах права і регулюються бюджетним процесом.

Видатки Зведеного бюджету України виконані у сумі 835,6 млрд грн, що становить 94,6 % річного планового показника, у тому числі видатки загального фонду – 729,8 млрд грн, або 98,2 %, спеціального фонду – 105,8 млрд грн, або 75,6 % (таблиця 2.3.1.).

Як свідчать дані таблиці, рівень виконання видатків зведеного бюджету зменшився на 0,2 в. п. порівняно з аналогічним показником попереднього року і становив 94,6 %. Видатки загального фонду упродовж аналізованого періоду виконані на рівні 98,2 %, що перевищує на 1,0 в. п. показник попереднього року, а щодо спеціального фонду – рівень виконання скоротився на 3,7 в. п.

Темп зростання видатків зведеного бюджету становив 122,9 %, що нижче показника минулого року на 7,1 в. п., але суттєво перевищує відповідний показник попередніх років (103,4 % у 2014 році та 102,7 % у 2013 році) (рис.2.2.1.). Темп зростання видатків зведеного бюджету, як і в попередньому році, перевищив темп зростання номінального ВВП. Частка видатків зведеного бюджету у ВВП збільшилася (до 35,1 %), водночас вона, як і раніше, залишається нижчою, ніж була у докризовому 2008 році (38,4 %).

Таблиця 2.2.1.

Видатки зведеного, державного та місцевих бюджетів за 2014–2016 роки

Роки Видатки	2014 рік			2015 рік			2016 рік		
	Річний план, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %	Річний план, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %	Річний план, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %
Зведений бюджет, у т. ч.:	589807,6	523004,8	88,7	717 272,2	679 871,4	94,8	883 288,7	835 589,8	94,6
– загальний фонд	477323,4	443135,8	92,8	622 666,0	604 814,9	97,1	743 265,9	729 751,6	98,2
– спеціальний фонд	112484,2	79 869,0	71,0	94 606,2	75 056,5	79,3	140 022,8	105 838,2	75,6
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), у т. ч.:	324 954,3	299508,1	92,2	423 068,5	402 931,4	95,2	511 578,4	489 348,2	95,7
– загальний фонд	264461,7	254370,7	96,2	379 789,4	371 455,2	97,8	451 555,1	447 767,4	99,2
– спеціальний фонд	60 492,6	45 137,4	74,6	43 279,2	31 476,2	72,7	60 023,3	41 580,7	69,3
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), у т. ч.:	264853,3	223496,7	84,4	294 203,7	276 940,0	94,1	371 710,3	346 241,6	93,1
– загальний фонд	212861,7	188765,1	88,7	242 876,6	233 359,8	96,1	291 710,8	281984,2	96,7
– спеціальний фонд	51 991,6	34 731,6	66,8	51 327,1	43 580,2	84,9	79 999,5	64 257,5	80,3
Державний бюджет (з урахування міжбюджетних трансфертів), у т. ч.:	462542,6	430108,8	93,0	599 472,4	576 911,4	96,2	708 321,7	684 743,4	96,7
– загальний фонд	384597,4	371 153,0	96,5	554 591,5	544 651,9	98,2	647 222,3	642 473,7	99,3
– спеціальний фонд	77 945,2	58 955,8	75,6	44 880,9	32 259,5	71,9	61 099,4	42 269,8	69,2
Міжбюджетні трансферти, разом	137588,3	130600,7	94,9	176 403,9	173 980,0	98,6	196 743,3	195 395,3	99,3

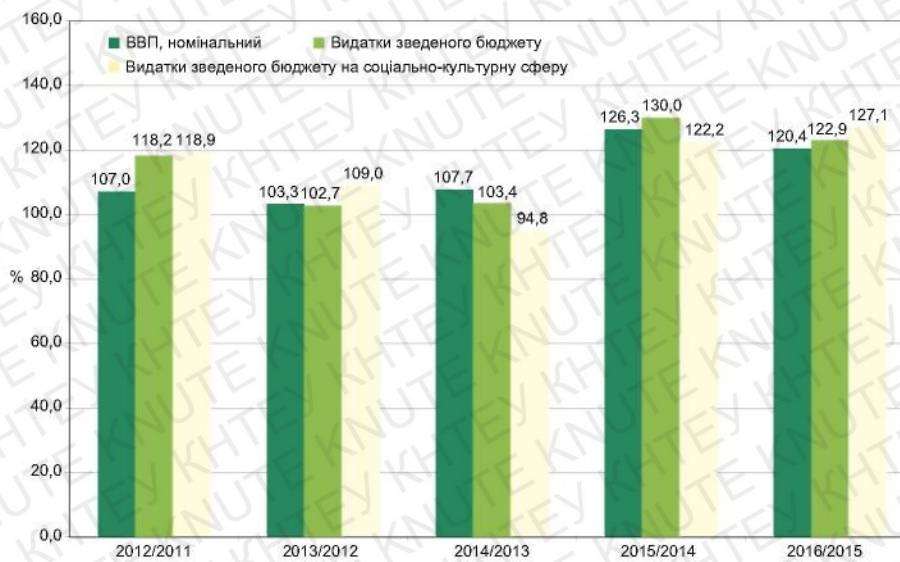

Рис.2.2.1. Темпи приросту ВВП і видатків зведеного бюджету за 2012-2016 роки

Щомісячна динаміка фактичних видатків зведеного бюджету протягом шестирічного періоду представлена на рис.2.3.2. Видатки за грудень традиційно мали найбільше значення порівняно з іншими місяцями.

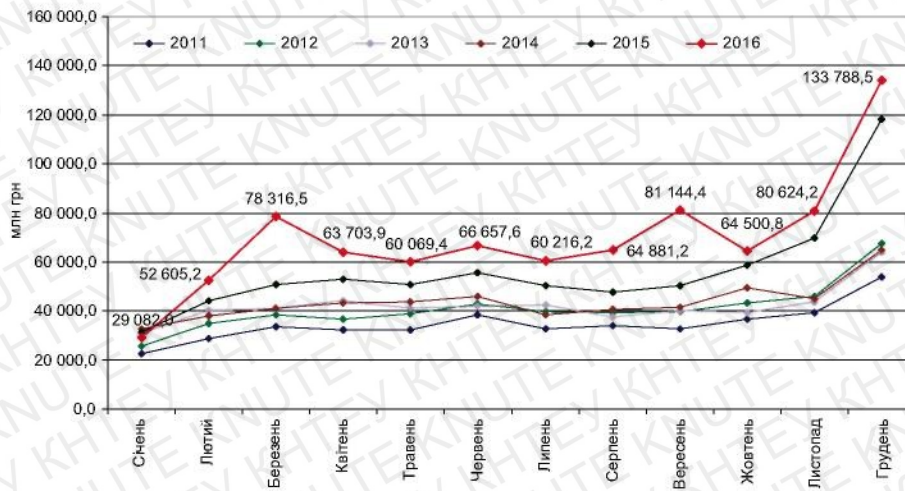

Рис.2.2.2. Динаміка щомісячних видатків зведеного бюджету за 2011-2016 роки

Видатки соціального спрямування зведеного бюджету виконано у сумі 480,1 млрд грн, що більше за аналогічний показник попереднього року на 102,3 млрд грн, або на 27,1 %. Їх частка становила 57,5 %, що на 1,9 в. п. вище, ніж у 2015 році, але вона нижче значень 2012 – 2014 років. (рис.2.2.3.). Частки видатків зведеного бюджету на освіту, охорону здоров'я й духовний та фізичний розвиток зменшилися, відповідно, на 1,3 в. п., 1,4 в. п. та 0,4 в. п. і становили 15,5 %, 9,0 % та 2,0 % відповідно. Частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення збільшилась на 5,0 в. п. і становила 30,9 %.

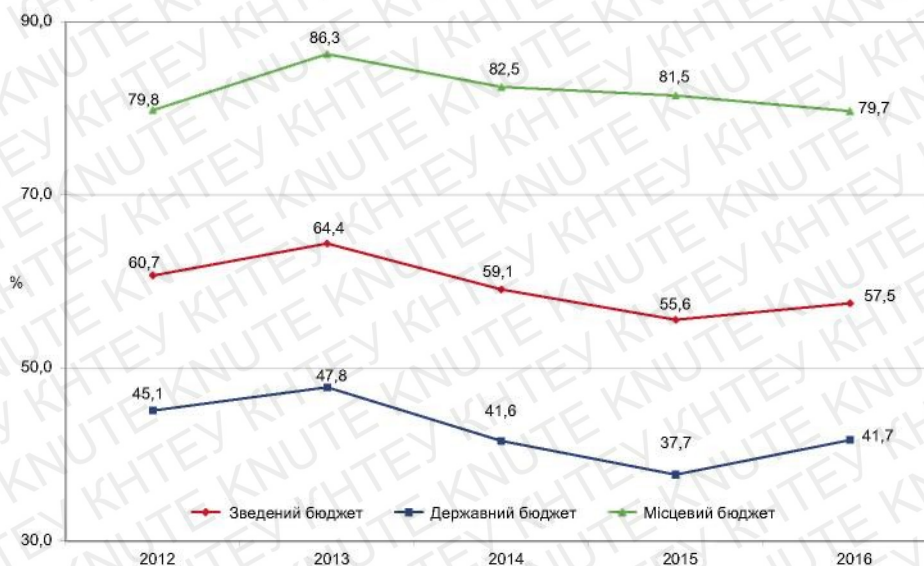

Рис.2.2.3. Частка видатків соціального спрямування у структурі видатків зведеного, державного та місцевих бюджетів за 2012-2016 роки

Місцеві бюджети спрямовують у соціально-культурну сферу значно більшу частку видатків, ніж державний бюджет. Це пояснюється структурою витрат місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України. У 2016 році частка цих видатків місцевих бюджетів знизилася щодо показника попереднього року на 1,8 в. п. і становила 79,7 %. Таке зменшення частки відбулося через збільшення можливостей місцевих бюджетів у здійсненні видатків на економічну діяльність (таблиця 2.3.2.). У 2016 році їх обсяг досяг 34,8 млрд грн та склав 10,0 % у загальному обсязі видатків місцевих бюджетів.

Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення збільшилися на 46,5 %, або майже на 82,0 млрд грн.

Таблиця 2.2.2.

Темпи зростання окремих видів видатків зведеного, державного та місцевих бюджетів за 2014–2016 роки порівняно з попереднім періодом (%)

Роки	2014 рік			2015 рік			2016 рік		
	Зведений бюджет	Державний бюджет	Місцеві бюджети	Зведений бюджет	Державний бюджет	Місцеві бюджети	Зведений бюджет	Державний бюджет	Місцеві бюджети
Разом видатків (без урахування міжбюджетних трансфертів), з них на:	103,4	104,1	102,4	130,0	134,5	123,9	122,9	121,5	125,0
– житлово-комунальне господарство	231,1	115,2	232,6	88,2	19,3	88,6	111,8	58,2	111,8
– загальнодержавні функції	124,5	131,4	95,0	153,1	156,6	131,8	114,0	114,4	111,6
– оборону	184,3	184,4	182,8	190,1	190,1	437,3	114,1	114,1	79,2
– охорону навколишнього природного середовища	62,2	56,5	87,9	158,8	156,1	168,2	113,1	117,7	100,5
– економічна діяльність	86,0	83,3	97,5	128,9	107,9	207,2	117,6	84,6	181,8
– громадський порядок, безпека та судова влада	113,8	113,9	112,5	122,5	122,5	130,1	131,1	131,2	120,8
– охорону здоров'я	92,7	81,3	95,6	124,4	109,3	127,9	106,2	108,8	105,7
– духовний і фізичний розвиток	101,4	95,3	105,1	117,1	135,9	107,0	104,0	74,9	124,1
– освіту	94,9	92,7	95,8	114,1	105,3	117,6	113,4	115,4	112,6
– соціальний захист і соціальне забезпечення	95,1	91,0	101,6	127,8	128,7	126,5	146,5	146,5	146,4

Рівень виконання річного плану видатків Державного бюджету України з урахуванням міжбюджетних трансфертів збільшився на 0,4 в. п. щодо минулорічного показника і становив 96,7 %. При цьому загальний обсяг видатків збільшився порівняно з 2015 роком на 18,7 % і становив 684,7 млрд грн.

Видатки Державного бюджету України без урахування міжбюджетних трансфертів склали 489,3 млрд. грн., що більше минулорічного показника на 86,5 млрд грн, або на 21,5 %. Рівень виконання річного плану становив 95,7 %, що на 0,5 в. п. вище минулорічного.

Із загального фонду було профінансовано 447,8 млрд грн, що на 20,5 % більше відповідного показника 2015 року і становить 99,2 % річних планових призначень, з спеціального фонду – 41,6 млрд грн, що більше показника попереднього року на 32,3 %. Рівень виконання річного плану за спеціальним фондом становить 69,3 % (за 2015 рік – 72,5 %).

Незначно збільшилася частка видатків спеціального фонду державного бюджету щодо минулорічного показника (рис.2.2.4.). Зазначене пов'язано із збільшенням обсягу цих видатків порівняно з минулим роком на 32,3 %, або на 10,2 млрд грн.

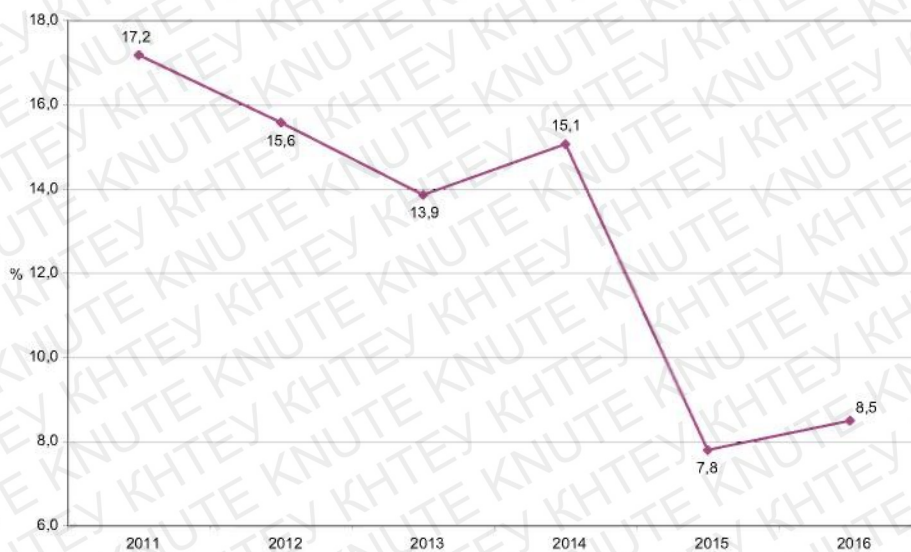

Рис.2.2.4. Динаміка частки видатків спеціального фонду державного бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів за 2011-2016 роки

Суттєво збільшилися видатки на діяльність із забезпечення громадського порядку, боротьби з злочинністю та охорону державного кордону – на 32,0 %, або на 4,3 млрд грн, а також на транспорт – на 53,2 % (1,0 млрд грн). Видатки спеціального фонду інших закладів та заходів у сфері освіти⁶ збільшилися у 15,8 рази.

Порівняно з показниками минулого року найбільше зростання видатків у номінальному вираженні відбулося за такими напрямками (рис.2.2.5.): соціальний захист та соціальне забезпечення – на 48,3 млрд грн, або на 46,5 %; міжбюджетні трансферти – на 21,4 млрд грн, або на 46,5 %; громадський порядок, безпека та судова влада – на 17,1 млрд грн, або на 31,3 %; загальнодержавні функції – на 14,8 млрд грн, або на 14,4 %, у складі яких видатки на обслуговування боргу – на 11,3 млрд грн, або на 13,4 %; оборона – на 7,3 млрд грн, або на 14,1 %.

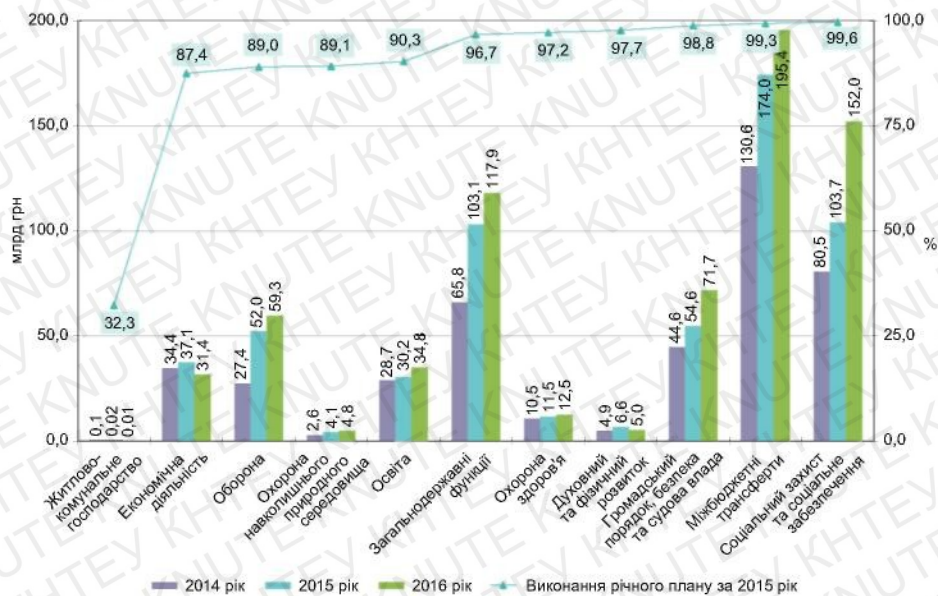

Рис. 2.2.5. Динаміка видатків державного бюджету 2014-2016 років у розрізі функціональної класифікації

Найвищі показники виконання річного плану демонструють видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення (99,6 %), міжбюджетні трансферти (99,3 %), громадський порядок, безпеку та судову владу (98,8 %), духовний та фізичний розвиток (97,7 %), а також видатки на охорону здоров'я (97,2 %).

Низький рівень виконання, як і в попередньому році, спостерігається за видатками на житлово-комунальне господарство (32,3 %).

У структурі видатків спостерігається зростання часток видатків тільки на соціальний захист та соціальне забезпечення й громадський порядок, безпеку та судову владу і зменшення часток інших видатків державного бюджету, в тому числі й видатків соціального спрямування (таблиця 2.2.3.). Приріст в

абсолютному значенні спостерігається за більшістю видатків. Винятком є скорочення видатків на економічну діяльність, духовний та фізичний розвиток та житлово-комунальне господарство. Вони зменшилися порівняно з 2015 роком на 5,7 млрд грн (15,4 %), 1,7 млрд грн (25,1 %) та 9,0 млн грн (41,8 %) відповідно.

Таблиця 2.2.3

Видатки державного бюджету за 2014–2016 роки у розрізі функціональної класифікації видатків та кредитування

Роки Видатки згідно з функціональною класифікацією	2014 рік			2015 рік			2016 рік		
	План, млн грн	Факт, млн грн	Частка факт., %	План, млн грн	Факт, млн грн	Частка факт., %	План, млн грн	Факт, млн грн	Частка факт., %
Загальнодержавні функції, з них:	68 503,2	65 836,5	96,1	106 047,0	103 116,7	97,2	121 989,8	117 925,6	96,7
• обслуговування боргу	48 329,9	47 976,7	99,3	85 669,3	84 505,4	98,6	96 310,7	95 794,2	99,5
Оборона	28 472,1	27 363,3	96,1	54 570,6	52 005,2	95,3	66 701,7	59 348,9	89,0
Громадський порядок, безпека та судова влада	46 712,6	44 617,2	95,5	55 810,6	54 643,4	97,9	72 556,6	71 671,1	98,8
Охорона навколишнього природного середовища	3 849,1	2 597,4	67,5	4 705,7	4 053,0	86,1	5 353,4	4 771,6	89,1
Житлово-комунальне господарство	149,9	111,5	74,4	493,0	21,5	4,4	38,7	12,5	32,3
Охорона здоров'я	11 801,5	10 475,8	88,8	12 657,2	11 450,4	90,5	12 819,5	12 456,3	97,2
Духовний та фізичний розвиток	5 458,1	4 871,8	89,3	7 605,4	6 619,2	87,0	5 077,2	4 958,9	97,7
Освіта	32 154,1	28 674,6	89,2	33 281,6	30 185,7	90,7	38 587,0	34 825,4	90,3
Соціальний захист та соціальне забезпечення, з них:	87 375,0	80 549,1	92,2	104 381,3	103 700,9	99,3	152 513,5	151 965,5	99,6
• соціальний захист пенсіонерів	81 729,7	75 813,9	92,8	94 811,6	94 811,6	100,0	142 586,2	142 586,2	100,0
Економічна діяльність, у т.ч.:	40 478,6	34 410,8	85,0	43 516,1	37 135,4	85,3	35 940,9	31 412,3	87,4
• сільське господарство, лісове господарство та мисливство, рибне господарство	6 973,1	5 759,1	82,6	5 299,7	4 732,9	89,3	4 632,0	4 372,7	94,4
• паливно-енергетичний комплекс	10 164,8	9 335,8	91,8	3 564,9	1 889,6	53,0	2 226,3	2 200,0	98,8
• транспорт	16 860,6	14 428,9	85,6	25 468,1	23 104,2	90,7	16 398,2	15 335,2	93,5
• інші видатки на економічну діяльність	6 480,1	4 887,0	75,4	9 183,4	7 408,8	80,7	12 684,5	9 504,4	74,9
Міжбюджетні трансферти	137 588,4	130 600,7	94,9	176 403,9	173 980,0	98,6	196 743,3	195 395,3	99,3
Усього	462 542,6	430 108,8	93,0	599 472,4	576 911,4	96,2	708 321,7	684 743,4	96,7

У таблиці 2.2.4. представлено структуру зменшення та збільшення видатків за основними напрямками.

Як свідчать дані таблиці 2.2.5, зростання відбулося майже за всіма статтями поточних видатків. При цьому, як і в минулому році, скоротилися видатки на субсидії і поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям) на 21,1 %, нарахування на заробітну плату – на 9,5 % та інші поточні видатки – на 4,9 %. За рахунок цього частка поточних видатків у загальній сумі видатків зменшилася на 0,9 в. п. до 96,1 %. Слід зазначити, що за захищеними статтями видатків знизилася тільки видатки на нарахування на заробітну плату – на 9,5 %.

Порівняння видатків державного бюджету за 2015–2016 роки за функціональною класифікацією видатків та кредитування

Найменування показників статей видатків згідно з функціональною класифікацією видатків та кредитування	Виконано за 2015 рік, млн грн	Виконано за 2016 рік, млн грн	Зміна показника (+/-) 2016 року проти 2015 року, млн грн	Структура збільшення видатків 2016 року проти 2015 року, %	Темпи зростання видатків 2016 року проти 2015 року, %
УСЬОГО ВИДАТКІВ, в тому числі:	576 911,4	684 743,4	107 832,0	x	118,7
Зменшення видатків, усього, у т.ч.:	39 596,1	27 896,0	- 11 700,2	100,0	70,5
Дорожнє господарство	22 909,5	15 090,8	- 7 818,7	66,8	65,9
Фізична культура і спорт	3 647,5	1 410,7	- 2 236,7	19,1	38,7
Сільське, лісове господарство та мисливство, рибне господарство	4 607,6	4 212,6	- 395,0	3,4	91,4
Лікарні загального профілю	818,3	524,4	- 294,0	2,5	64,1
Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері державного управління	3 114,9	2 888,6	- 226,3	1,9	92,7

Таблиця 2.2.5
Видатки державного бюджету (з міжбюджетними трансфертами)
за 2014–2016 роки у розрізі економічної класифікації

Роки Видатки згідно з економічною класифікацією	2014 рік			2015 рік			2016 рік		
	План, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %	План, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %	План, млн грн	Факт, млн грн	Виконання, %
Поточні видатки	445 430,6	422 825,5	94,9	573 516,4	559 429,4	97,5	672 325,4	658 111,8	97,9
Оплата праці працівників бюджетних установ	59 948,7	52 553,9	87,7	61 663,6	61 024,9	99,0	88 612,4	88 308,0	99,7
Нарахування на заробітну плату	16 923,3	16 729,4	98,9	19 130,1	18 829,8	98,4	17 158,6	17 040,2	99,3
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	4 012,4	3 886,9	96,9	5 836,8	5 613,2	96,2	6 248,7	6 221,2	99,6
Продукти харчування	2 597,6	2 490,6	95,9	4 352,5	4 303,2	98,9	4 575,6	4 543,9	99,3
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	5 030,2	4 615,3	91,8	5 892,7	5 578,3	94,7	6 787,0	6 473,7	95,4
Обслуговування боргових зобов'язань	51 582,5	51 018,2	98,9	88 367,9	86 808,4	98,2	97 962,1	97 374,5	99,4
Субсидії і поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	18 934,9	17 111,3	90,4	11 934,3	10 138,9	85,0	8 346,9	7 999,1	95,8
Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів	134 457,1	129 523,0	96,3	172 904,3	171 347,5	99,1	190 071,2	189 665,8	99,8
Соціальне забезпечення, у т. ч.:	87 919,7	81 492,1	92,7	104 434,9	104 051,7	99,6	153 483,8	153 282,5	99,9
• виплата пенсій і допомоги	83 076,6	77 148,9	92,9	95 928,3	95 882,2	100,0	143 775,0	143 764,6	100,0
• стипендії	282,2	274,4	97,2	46,2	43,3	93,7	48,5	44,0	90,7
• інші поточні трансферти населенню	4 560,9	4 068,9	89,2	8 460,4	8 126,2	96,1	9 660,3	9 473,9	98,1
Інші поточні видатки	64 024,1	63 404,8	99,0	98 999,2	91 733,7	92,7	99 079,1	87 202,9	88,0
Капітальні видатки, з них:	15 720,4	7 283,3	46,3	25 369,6	17 482,0	68,9	35 965,2	26 631,6	74,0
Капітальне будівництво (придбання)	1 404,9	730,5	52,0	3 718,8	2 613,7	70,3	3 248,3	2 399,1	73,9
Капітальний ремонт, реконструкція та реставрація	1 553,0	687,5	44,3	3 538,0	2 789,9	78,9	3 889,5	3 098,8	79,7
Капітальні трансферти	8 524,4	2 792,0	32,8	10 672,5	5 862,2	54,9	16 312,8	11 589,6	71,0
Нерозподілені видатки	1 391,6	x	x	586,4	x	x	31,1	x	x
Усього видатків (з урахуванням міжбюджетних трансфертів)	462 542,6	430 108,8	93,0	599 472,4	576 911,4	96,2	708 321,7	684 743,4	96,7

Структура видатків державного бюджету у розрізі економічної класифікації дещо змінилася порівняно з минулим роком (рис.2.2.6. і 2.2.7.).

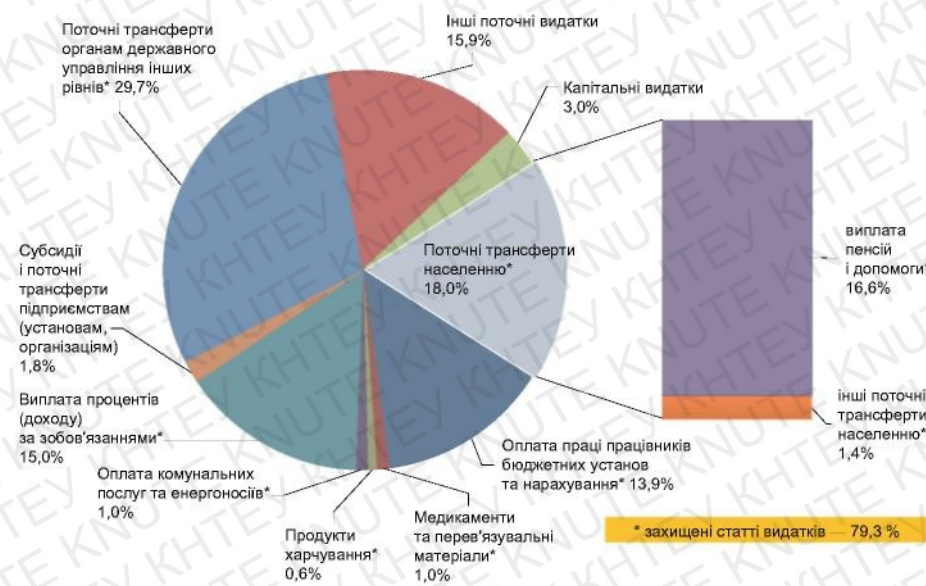

Рис.2.2.6. Структура видатків державного бюджету за 2015 рік у розрізі економічної класифікації

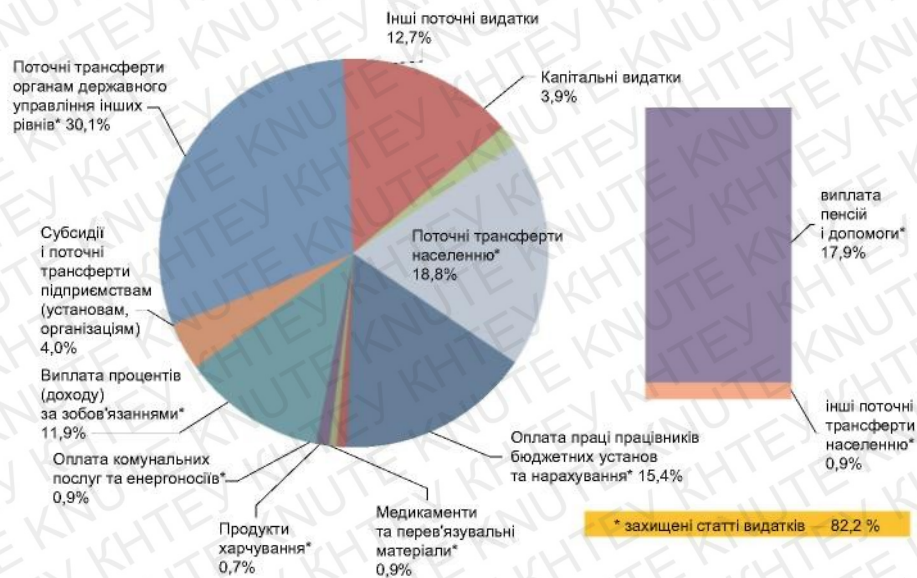

Рис. 2.2.7. Структура видатків державного бюджету за 2016 рік у розрізі економічної класифікації

Із загального обсягу збільшення видатків (119,5 млрд грн) найбільша частка (41,1 %) припадає на виплати пенсій і допомоги. На оплату праці припадає 23,4 % збільшення, поточні трансферти органам державного управління – 15,7 %, обслуговування боргових зобов'язань – 9,1 %, капітальні видатки – 7,9 %, інші поточні трансферти населенню – 1,2 %, оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 0,8 %, медикаменти та перев'язувальні матеріали – 0,5 %, продукти харчування – 0,2 %.

Зміна структури видатків за економічною класифікацією пов'язана, зокрема, з суттєвим збільшенням капітальних видатків. Вони становили 26,6 млрд грн, що на 9,2 млрд грн, або на 52,4 %, більше, ніж у 2015 році. Рівень їх виконання збільшився на 5,0 в. п. і склав 74,0 %.

Частка поточних видатків знизилася до 96,1 %, що відбулось за рахунок збільшення частки капітальних видатків на 0,9 в. п. Частка видатків на захищені статті збільшилася, вона становила 82,2 % усіх видатків державного бюджету. Зазначене, зокрема, пов'язано зі збільшенням видатків на виплату пенсій і допомог. Виконання видатків за захищеними статтями за 2016 рік склало 99,6 % річного плану, що на 0,7 в. п. більше минулорічного показника.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Основні напрями реформування бюджетної системи України

Як податкова, так і бюджетна системи є динамічними і тому розвиток суспільства зумовлює підвищення їх ефективності. В їх основу мають бути закладені механізми подолання значної маси суспільних і особистих суперечностей, досягти оптимальності в розв'язанні яких практично неможливо, особливо з огляду на те, що економіка в кожний окремий період перебуває на різних стадіях свого розвитку, залежно від яких змінюється зміст і податкової, і бюджетної політик. Часто це призводить до порушення окремих, навіть загальновизнаних принципів фіскальної політики — таких, наприклад, як справедливість, стабільність.

Економіка України, як і кожної країни, з тих чи інших причин може опинитися під загрозою різкого зростання інфляції й фінансової нестабільності. Тому ці питання мають постійно перебувати у центрі уваги економічного блоку уряду та Національного банку, а пріоритетні напрями бюджетної політики мають бути реалістичними і збалансованими відповідно до статей закону про Державний бюджет. Для їх визначення, та контролю за їх виконанням, необхідно створення відповідної інформативної бази та здійснення моніторингу виконання бюджету, в першу чергу - в розрізі пріоритетів бюджетної політики, тому що врегульована бюджетна система є запорукою стабільної та розвиненої економіки.

На даний час основні напрями реформування бюджетної системи, спрямовані на забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів.

Основними напрямками реформування місцевих бюджетів є:

розширення доходної бази місцевих бюджетів шляхом перерозподілу доходів між державним та місцевими бюджетами, перегляду складу доходів I та II кошиків місцевих бюджетів, розширення переліку місцевих податків і зборів;

компенсації втрат надходжень місцевих бюджетів, пов'язаних з наданням державою пільг по сплаті податків;

стимулювання соціально-економічного розвитку територій шляхом збільшення інвестиційної складової місцевих бюджетів удосконалення порядку та умов надання субвенцій з Державного бюджету України місцевим бюджетам.

Формування стабільної нормативно-правової бази з врахуванням вищезазначених напрямків реформування системи міжбюджетних відносин.

На сьогодні прийнятий Податковий кодекс України та 08.07.2010 року прийнята нова редакція Бюджетного кодексу України.

Новий Бюджетний кодекс України [8] передбачає ряд норм, спрямованих на сприяння регіональному економічному зростанню з урахуванням збалансування загальнодержавних і регіональних інтересів, запровадженню нових інструментів стимулювання регіонального розвитку та вдосконаленню міжбюджетних відносин. Але, незважаючи на позитивні надбання, деякі питання залишились невирішеними, тому існує поле для подальшого їх вивчення та вирішення.

Досягнення значного рівня ефективності від проведення бюджетної реформи потребує, перш за все, впорядкування системи адміністративно-територіального устрою, з урахуванням рівня розвитку інфраструктури територій, наявності природно-ресурсного потенціалу тощо. Як свідчить досвід європейських країн, територіальні громади, здатні забезпечити належну якість управління та розвитку, мають об'єднувати 3-5 тис. мешканців.

Взяти до уваги хоча б той факт, що враховані Міністерством фінансів України [62] видатки на утримання місцевих рад не забезпечується в повному обсязі фінансування навіть заробітної плати. У зв'язку з цим на утримання апаратів рад витрачаються доходи, які повинні спрямовуватись на фінансування регіональних програм. Проведення адміністративно-територіальної реформи сприятиме скороченню чисельності управлінців на

місяцях, що дасть змогу вивільнити значну частину коштів, які можна буде спрямувати на розвиток регіону.

Бюджетним кодексом передбачений цілий ряд заходів щодо удосконалення міжбюджетних відносин з метою зменшення залежності місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету, створення належних умов для виконання органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади покладених на них функцій.

Зокрема, з метою збільшення фінансової самодостатності місцевих бюджетів шляхом подальшої децентралізації управління бюджетними коштами вперше до місцевих бюджетів передаються доходи державного бюджету, а саме: по 50% плати за користування надрами загальнодержавного значення, збору за спеціальне використання водних ресурсів загальнодержавного значення, збору за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення; плата за ліцензії та сертифікати, державну реєстрацію (6 видів) тощо.

До видатків місцевих бюджетів, що враховуватимуться при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, включено фінансування заходів з позашкільної освіти, центрів соціальної реабілітації, фінансування яких зараз здійснюється за рахунок доходів, що не враховуються при визначенні трансфертів. Тим самим вивільнено ресурс на виконання власних повноважень органів місцевого самоврядування.

Але, при цьому необхідно звернути увагу на те, що збільшення доходної частини місцевих бюджетів при фінансуванні існуючої мережі бюджетних установ без збільшення фінансових нормативів бюджетної забезпеченості, які застосовуються при формульному обрахунку видатків по відповідних галузях, призведе до збільшення вилучення надлишку доходів з окремих місцевих бюджетів. Необхідним є збільшення нормативів бюджетної забезпеченості, що дасть змогу забезпечити асигнуваннями не тільки фінансування захищених статей видатків, а і розвиток матеріально-технічної бази бюджетних установ.

Бюджетним кодексом також передбачено збільшення ресурсу місцевих бюджетів на виконання власних повноважень, розширено джерела формування

доходів, які не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. До таких доходів передбачено в повному обсязі зараховувати: плату за землю, єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва (до бюджету розвитку); плату за торговий патент на здійснення деяких видів підприємницької діяльності; фіксований податок на доходи фізичних осіб від підприємницької діяльності; надходження адміністративних штрафів; частину податку на прибуток підприємств (крім комунальних підприємств); податок на нерухоме майно.

Поряд із цим, зарахування плати за землю передбачається лише до бюджетів місцевого самоврядування, в обласному та районних бюджетах вказані надходження відсутні. Крім того, Бюджетним кодексом передбачено зменшення відрахувань до обласного бюджету по збору за забруднення навколишнього природного середовища з 50% до 20%, що призведе до зменшення надходжень на 10 млн.грн. в порівнянні з фактичними надходженнями за 2009 рік. Це зменшує фінансовий ресурс на рівні області, який міг би бути спрямований на покращення екологічної ситуації всього регіону. Підприємства, розташовані на території окремої адміністративно-територіальної одиниці і сплачують податок до її бюджету, наносять шкоду навколишньому середовищу і здоров'ю жителів інших територіальних громад. Останні за відсутності відповідних надходжень для здійснення природоохоронних заходів можуть розраховувати тільки на допомогу з обласного бюджету. Отже, отримуємо неможливість концентрації фінансового ресурсу на рівні області, накопичення коштів в одних бюджетах, без урахування реальної потреби в них, незначні обсяги надходжень до окремих бюджетів.

Таким чином, зміцнення доходної бази бюджетів сіл, селищ і міст за рахунок послаблення фінансової стабільності обласних бюджетів негативно позначиться на фінансуванні загальнодержавних програм.

У зв'язку з цим доцільно було б встановити частину відрахувань по платі за землю до обласних бюджетів – 25%, до районних – 15%, міст обласного

значення -75%, міст районного значення, сіл, селищ – 60%; зберегти відсоток відрахувань до обласного бюджету по збору за забруднення природного середовища на рівні 50%.

Крім того, для збільшення фінансового ресурсу місцевих бюджетів необхідне закріплення відрахування 10% рентної плати за нафту, природний газ, газовий конденсат, що видобуваються на території області до загального фонду відповідних місцевих бюджетів за місцем розташування.

Стосовно порядку та умов розподілу надання субвенцій з держбюджету місцевим бюджетам слід відмітити, що Бюджетний кодекс [8] передбачає: основні принципи надання місцевим бюджетам субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів):

принцип об'єктивності та відкритості – отримувач субвенції визначається за прозорими процедурами;

принцип єдності - розподіл коштів повинен забезпечити реалізацію системи національних цінностей та сприяти зменшенню відмінностей в рівні життя населення різних регіонів країни;

принцип цільового використання коштів – субвенція використовується виключно на визначену мету, з урахуванням програм соціально-економічного розвитку країни і відповідної території, державних цільових програм;

перелік основних засад надання місцевим бюджетам субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів): економічної ефективності досягнення цілей із залученням мінімального обсягу бюджетних коштів;

рівня забезпеченості закладами соціально-культурної сфери; рівня розвитку дорожнього та комунального господарства;

спроможності подальшого утримання за рахунок коштів місцевих бюджетів об'єктів комунальної власності та ін.;

здійснення розподілу інвестиційних субвенцій на підставі формалізованих параметрів; порядок та умови надання субвенції, яка вперше визначена законом про Державний бюджет України, затверджується Кабінетом Міністрів України не пізніше 30 днів з дня набрання ним чинності.

Дотримання вищезазначених принципів на практиці, запровадження формульних розрахунків, формування достатнього ресурсу державного бюджету на надання субвенцій місцевим бюджетам сприятиме забезпеченню поступового соціально-економічного розвитку регіонів. Для вдосконалення бюджетної системи на всіх рівнях, забезпечення її стабільності необхідним є вдосконалення і розширення законодавчої бази з питань бюджету, оподаткування, регіонального розвитку, методологічної бази за всіма напрямками реформування.

Реалізація вищевказаних заходів сприятиме зміцненню фінансових основ діяльності органів місцевого самоврядування, забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку територій, підвищенню соціального захисту та добробуту громадян.

3.2. Шляхи підвищення ефективності та результативності бюджетної системи як складової економічного розвитку

Після переходу нашої держави до ринкової економіки державне фінансування набуло великого значення як інструмент регулювання соціально-економічної сфери. Загальнонародна власність перетворилася на суспільні фінанси, а уряд став відповідальним за їхнє використання згідно із суспільними інтересами.

Держава може управляти фінансовими ресурсами, які вона акумулює в бюджеті, з огляду на два чинники. Перший – це можливості держави акумулювати свої ресурси. Вони залежать від рівня розвитку економіки, наявності природних ресурсів (нафта, інші корисні копалини, потенційні туристичні, сільськогосподарські або промислові багатства), пропорцій перерозподілу фінансових потоків. Другий – це державна та бюджетна політика, яка обумовлює перелік державних зобов'язань і, відповідно, перелік бюджетних послуг. Для України характерним є високий рівень фінансування за рахунок бюджетних коштів соціального захисту та

забезпечення, в тому числі завищені бюджетні зобов'язання щодо різних пілг населенню. Структурні перекоси економіки, що посилюються, зумовлюють невідповідність між умовами життя та доходами переважної більшості громадян. Для результативного спрямування бюджетних коштів в умовах обмежених ресурсів слід застосовувати нові форми управління використанням бюджетних коштів і контролю за ним. При програмному бюджетуванні та використанні так званого «відповідального менеджменту» значна частина контролю за здійсненням бюджетних видатків передається до самих розпорядників коштів [41].

Для того, щоб встановити критерії, за якими можна контролювати результати використання бюджетних коштів, слугують результативні показники. Завдяки таким показникам акцент аналізу виконання бюджетних програм переноситься з порівняння фактичних і планових видатків за програмою на оцінку соціально важливого результату, якого буде досягнуто за рахунок витрачених коштів. Також за допомогою таких показників (або індикаторів – для моніторингу) можна оцінити ресурси, необхідні для виконання програм і досягнення запланованих результатів, попередньо розрахувати ефективність використання бюджетних коштів, визначити необхідність бюджетної програми та відповідність її структури встановленій меті.

Загалом для бюджетної системи або кожного окремого бюджету в цілому розраховується показник бюджетного ефекту. Бюджетний ефект – це перевищення доходів відповідного бюджету над видатками в зв'язку із реалізацією певних програм чи заходів. Бюджетний ефект – це результат використання бюджетних коштів за певний проміжок часу. Він розраховується за формулою:

$$BE(n) = D(n) - B(n),$$

де БЕ – показник бюджетного ефекту;

Д - доходи, отримані від витрачання бюджетних коштів;

В - витрати бюджету;

n – потрібний проміжок часу.

Показник бюджетного ефекту можна розраховувати у вартісному виразі або у відсотках зміни загальної суми доходів та видатків бюджету. Бюджетний ефект може мати від'ємне значення у разі, якщо прогнознi або фактичні витрати бюджету не дозволяють отримати прибутку у вартісному виразі, який би їх виправдовував. Тому слід розраховувати бюджетний ефект за кілька періодів, на короткострокову та довгострокову перспективу. Основним завданням бюджетної сфери не є отримання прибутку, тому при розрахунку бюджетного ефекту слід ретельно враховувати якісні (соціально значимі) характеристики наслідків бюджетних видатків. Наприклад, скорочення вживання алкоголю в країні і видатки на пропагування цього, скоріш за все, зменшать надходження до бюджету від реалізації спиртних напоїв і у вартісному виразі короткостроковий бюджетний ефект буде від'ємним. Але такими заходами ми покращимо здоров'я нації та економічний розвиток, які у довгостроковій перспективі дозволять отримати позитивний бюджетний ефект.

Якісні соціальні наслідки витрачання бюджетних коштів виражаються у задоволенні таких потреб людини як високий рівень та якість життя. Соціальний бюджетний ефект вимірюється за допомогою системи якісних показників. Відповідність затрат і результату повинна вимірюватися за специфічними критеріями, що відображають загальну мету держави та відповідають її стратегії.

Для того, щоб встановити критерії, за якими можна визначити ефективність використання бюджетних коштів, розробляють результативні показники. Тому найбільш важливим та таким, що потребує відповідальної розробки, компонентом бюджетної програми, є показники її виконання (в українському законодавстві вони називаються «результативними показниками»). Завдяки таким показникам акцент аналізу виконання бюджетних програм переноситься з порівняння фактичних і планових видатків за програмою на оцінку соціально важливого результату, якого буде

досягнуто за рахунок витрачених коштів. Також за допомогою таких показників (або індикаторів – для моніторингу) можна оцінити ресурси, необхідні для виконання програм і досягнення запланованих результатів, попередньо розрахувати ефективність використання бюджетних коштів, визначити необхідність бюджетної програми та відповідність її структури встановленій стратегічній меті.

Таким чином, результативні показники – це розроблені значення очікуваних результатів у певних одиницях виміру, які слугують базою для оцінки бюджетування. Вони поділяються на:

1) показники виконання бюджетних програм, які мають переглядатися кожного бюджетного року. На основі проміжних показників приймаються рішення стосовно подальшої долі бюджетної програми;

2) показники діяльності бюджетної установи. Кінцеві показники повинні відображати мету існування бюджетної установи, і вони розробляються для перевірки ефективності та доцільності її функціонування в цілому.

Перший вид показників – це показники безпосереднього (поточного) результату виконання бюджетних програм. Згідно із втіленням функцій розпорядників коштів у бюджетних програмах за кожною з програм, підпрограм (за їх наявності) або напрямом витрачання коштів розробляються результативні показники. Згідно із світовою практикою аналізу результативні показники, що характеризують виконання бюджетних програм, призначені для встановлення зв'язку між видатками на виконання програми та вимірними результатами, які при цьому отримує виконавець програми. Правильно визначені показники точно показують ефективність бюджетних витрат на кожному етапі досягнення мети відповідального виконавця. Результативні показники слугують індикаторами ступеня виконання завдань бюджетної програми. При цьому можуть розроблятися додаткові індикатори для моніторингу виконання бюджетної програми, які відрізняються від

результативних показників тим, що показують міру наближення виконання програми до її результатів, а не слугують критерієм виконання програми.

Бюджетна програма має свої завдання, терміни їх реалізації та кроки (заходи) виконання. Результати, отримані від впровадження програми, можуть бути безпосередніми (прямими) та соціально значущими (кінцевими). Досягнення прямих (безпосередніх) результатів вимірюється за допомогою кількісних результативних показників (інколи їх називають показниками виконання – продукту, ефективності, робочого навантаження), а досягнення соціально значущих результатів – за допомогою якісних результативних показників (показників виконання – якості/результативності та корисності).

Показники діяльності бюджетної установи використовуються для характеристики ступеня досягнення стратегічної мети установи. Стратегічна мета держави повинна виражатися у завданнях задля її досягнення, які розподіляються на функції згідно з бюджетною класифікацією. Мережа бюджетних установ побудована таким чином, що кожна бюджетна установа виконує певну державну функцію та має свою стратегічну мету у межах стратегії держави. На виконання цієї державної функції установа є виконавцем бюджетних програм, за якими і виділяються кошти [49].

Виходячи з функцій установи, можна виділити такі групи результативних показників діяльності бюджетної установи:

- показники затрат;
- показники результатів.

Група показників результатів діяльності установи поділяється у свою чергу на такі підгрупи:

- 1) безпосередні показники діяльності – стосуються поточної діяльності установи;
- 2) довгострокові показники діяльності – стосуються певних етапів виконання установою своїх функцій, розглядаються у середньостроковій перспективі;

3) показники корисності установи – показують позитивний ефект від фінансування даної установи або його відсутність.

Безпосередні результативні показники діяльності установи можуть бути пов'язані із нормативами її фінансування і повинні впливати на його обсяги.

Взаємозв'язок показників діяльності установи і показників виконання бюджетної програми полягає у тому, що показники виконання бюджетних програм відображають і доповнюють показники результатів реалізації установою своїх функцій. Значні кроки в запровадженні бюджетування за програмами здійснили Російська Федерація та Казахстан. Наприклад, у Казахстані напрацьовано відповідну методологічну базу для використання бюджетних програм і запроваджено планування видатків за програмами. Зокрема заслуговує на увагу запровадження паспортів бюджетних програм, як інструменту для здійснення виконання, систем моніторингу, оцінки та звітування про їх виконання. Паспорти бюджетних програм містять результативні показники, за якими можна оцінити виконання бюджетної програми.

Україна теж демонструє певні досягнення: в Україні державний бюджет складається за бюджетними програмами. Щороку затверджуються та використовуються паспорти бюджетних програм, в яких встановлюються результативні показники, що характеризують виконання програм.

Кінцеві результативні показники поки що при плануванні державного бюджету в Україні не застосовуються. Таким чином, йдеться, у першу чергу, про використання бюджетування за програмами в Україні, тоді як для запровадження програмно-цільового бюджетування слід виконати ще низку умов. Основними напрямками вдосконалення результативних показників мають стати розробка показників загальнодержавної стратегії та критеріїв її досягнення, з урахуванням якої можна буде розробляти кінцеві результативні показники.

Важливим фактором ефективності бюджетної політики є раціональність управління державним боргом. В цьому світлі необхідний моніторинг відношення державного боргу до ВВП, що в умовах ефективною бюджетної політики має зменшуватися. Водночас, внаслідок фінансово-економічної кризи державний борг та його відношення до ВВП в останні роки зростали. Станом на 31 грудня 2010 р. за даними Міністерства фінансів України державний борг України становив 323475,2 млн. грн., в тому числі державний зовнішній борг становив 181813,1 млн. грн. (56,2%), внутрішній борг становив 141662,1 млн. грн. (43,8%).

Управління державним боргом як ключовий фактор ефективності бюджетної політики ґрунтується на гармонізації засад боргової та грошово-кредитної політики, своєчасному виконанні зобов'язань за державним боргом; наданні переваги кредитам з фіксованою відсотковою ставкою; забезпеченні умов для належного функціонування внутрішнього фінансового ринку тощо.

Таким чином, під ефективністю бюджетної політики слід розуміти ступінь досягнення встановлених при бюджетуванні цілей з позицій державних інтересів – зміцнення доходної частини бюджетів і створення умов макроекономічної стабілізації; ефективність характеризує результативність здійснення бюджетного процесу по створенню державою засад щодо підвищення ролі бюджету як інструменту формування і оптимального розподілу фінансових ресурсів між різними ланками бюджетної системи для ефективного її розвитку.

Бюджетна система повинна бути визначальною формою суспільних відносин, що реалізують фінансові потреби та інтереси, саме тому ключовим напрямком ефективною бюджетної політики має стати фінансове оздоровлення реального сектора економіки шляхом створення сприятливих макроекономічних умов. Забезпечення ефективності бюджетної політики базується на механізмі, який є системою методів, форм та важелів організаційного та інституційно-правового впливу, спрямованих на попередження, виявлення та подолання загроз невиконання (повного чи

часткового) функцій бюджетної системи шляхом нехтування принципами ефективної бюджетної політики [67].

В основі удосконалення механізму забезпечення ефективної бюджетної політики є врахування та подолання протиріч, наприклад таких як проголошеність системних бюджетно-податкових реформ та неможливість їх повної реалізації при використанні застарілих форм і методів управління державними фінансами, невідповідність фінансових інтересів держави та регіонів, бюджетів різних рівнів, інтересів окремих учасників бюджетного процесу. Такі протиріччя загострюються внаслідок зростання суб'єктивних чинників у формуванні бюджетних і міжбюджетних відносин, значного впливу політичних важелів врегулювання бюджетного процесу, недостатньої обґрунтованості при розподілі видатків між регіонами тощо.

Подолання протиріч виступає рушійною силою реалізації бюджетної реформи, що має спиратися на ряд принципів. Так, принципи ефективної бюджетної політики формуються на базі вимог до бюджетної системи країни, що закріплені бюджетним кодексом країни (єдності, повноти, достовірності, об'єктивності тощо) та на сучасному етапі характеризуються наступними системно-ситуативними положеннями, серед яких:

- проведення бюджетних реформ на базі наукового обґрунтування та координації дій (розробки узгоджених концепції, стратегії та тактики бюджетування), підвищення якості прогнозів макроекономічних показників, що використовуються в бюджетному плануванні;

- врахування світового досвіду бюджетного реформування з метою гармонізації, уніфікації та спрощення фінансової системи країни та її інституцій, зростання рівня її прозорості, подолання суперечливості, недостатньої визначеності та подвійності функцій державного управління, спричинених ускладненою системою органів бюджетного процесу (в тому числі й неефективного контролю);

- комплексний підхід до реформування бюджетного процесу як на державному і місцевому рівнях, так і та рівні міжбюджетних відносин

(недостатня увага одній зі складових сприяє розбалансуванню бюджетного процесу, нівелюванню ефективності його інших складових);

- підвищення результативності бюджетних витрат за рахунок застосування програмно-цільових засад діяльності (визначення пріоритетів в розподілі ресурсів та моніторинг бюджетного процесу на різних рівнях), орієнтація бюджетної системи на досягнення конкретних результатів (за відповідними програмами розвитку);

- удосконалення системи бюджетної статистики та діагностики (аналізу, оцінки та прогнозування) основних індикаторів бюджетної безпеки (рівня перерозподілу ВВП через зведений бюджет, обсягу трансфертів, структура джерел покриття дефіциту бюджету, амплітуди коливань питомих видатків за регіонами тощо) у системному аналізі з індикаторами грошово-кредитної, боргової та валютної безпеки;

- розробка поетапної стратегії скорочення бюджетного дефіциту за рахунок нарощення власного доходного потенціалу, підвищення рівня управління державним боргом шляхом реалізації сучасної стратегії залучення позичкового капіталу, інвентаризації та класифікації всіх боргів, трансформації структури боргу, недопущення практики прийняття виключних рішень, не підпорядкованих єдиній борговій політиці, ліквідація прихованого дефіциту;

- удосконалення системи оцінки бюджетних ризиків шляхом гармонізації та конкретизації нормативно-правової бази, що регламентує бюджетний процес, чітко визначає повноваження і обов'язки, відповідальність всіх його учасників та ін.

Місце механізму забезпечення ефективності бюджетної політики серед важелів фінансової безпеки є визначальним, оскільки його дія спрямована на досягнення задач економічного розвитку країни, що є основою відновлення інвестиційної активності реального сектору та стимулом збільшення притоку капіталі в Україну.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті проведеного дослідження теоретичних та практичних питань результативності бюджетної системи зроблені наступні висновки:

Бюджет є найважливішою фінансовою категорією, невід'ємною частиною державних фінансів. Саме бюджет виступає макроекономічним зряддям у вирішенні соціальних і економічних завдань у межах держави, забезпечення ефективного та інноваційного розвитку економіки, пропорційного і обґрунтованого розвитку всіх регіонів країни. У будь-якій країні бюджет - це ключова ланка фінансової системи.

Ключовим елементом бюджетної системи держави є державний та місцеві бюджети, які виступають дієвим інструментом впливу на розвиток національної економіки та соціальної сфери. За їх допомогою держава здійснює розподіл і перерозподіл частини вартості валового внутрішнього продукту, створеного як на рівні національної економіки, так і регіональному рівні за певний проміжок часу і таким чином змінює структуру виробництва, впливає на результати діяльності суб'єктів господарювання, здійснює соціальні перетворення.

У більшості країн компетенція парламенту в бюджетній сфері зводиться до наступного: затвердження бюджету, розробленого урядом, контроль за його виконанням та обговорення урядового звіту про його виконання.

До державного бюджету за 2016 рік надійшло 612,1 млрд грн, що на 80,6 млрд грн, або на 15,2 %, більше відповідного показника попереднього року. Річний план виконано на 101,5 %.

Збільшення відбулось у частині податкових надходжень практично за всіма основними джерелами, що свідчить про економічну стабілізацію та певне економічне зростання.

Зокрема, збільшились обсяги надходжень з таких податкових джерел: податок на додану вартість – на 48,1 млрд грн, або на 27,0 %; податок на доходи фізичних осіб – на 14,8 млрд грн, або на 32,7 %; податок на прибуток – на 19,6 млрд грн, або на 56,3 %; акцизний податок – на 27,0 млрд грн, або на 42,8 %;

рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів – на 4,3 млрд грн, або на 10,8 %.

Від’ємну динаміку продемонстрували податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, обсяг надходжень яких скоротився на 19,9 млрд грн, або вдвічі, а також рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів – на 2,9 млрд грн, або на 6,2 %, внаслідок суттєвого скорочення рентної плати за транспортування природних ресурсів.

Водночас на 16,3 млрд грн, або на 13,6 %, зменшилися неподаткові надходження. Це сталося через відсутність у 2016 році двох видів неподаткових надходжень: плати за видачу ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України, а також коштів, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України «Про Національний банк України». У 2015 році ці платежі становили 9,1 млрд грн та 61,8 млрд грн відповідно.

До місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 170,6 млрд грн, що на 50,2 млрд грн, або на 41,7 %, більше, ніж у 2015 році.

До дохідної частини державного бюджету з урахуванням міжбюджетних трансфертів надійшло 616,3 млрд грн, що на 81,6 млрд грн, або на 15,3 %, більше аналогічного показника 2015 року. У тому числі до загального фонду державного бюджету надійшло 574,7 млрд грн, до спеціального – 41,6 млрд грн.

Виконання дохідної частини державного бюджету без урахування міжбюджетних трансфертів становило 612,1 млрд грн, що на 80,6 млрд грн, або на 15,2 %, більше відповідного показника попереднього року (таблиця 2.2.1). Річний план виконано на 101,2 %.

Збільшення надходжень відбулось у податковій частині, тоді як у неподатковій частині було зафіксоване певне зменшення.

Видатки державного бюджету за своєю економічною сутністю є інструментом досягнення вищого критерію справедливості і корисності для кожного члена суспільства. На досягнення цієї мети повинно бути зорієнтоване бюджетне законодавство. Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення збільшилися на 46,5 %, або майже на 82,0 млрд грн.

Видатки Державного бюджету України без урахування міжбюджетних трансфертів склали 489,3 млрд. грн., що більше минулорічного показника на 86,5 млрд грн, або на 21,5 %. Рівень виконання річного плану становив 95,7 %, що на 0,5 в. п. вище минулорічного.

Основні напрями реформування бюджетної системи, спрямовані на забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів. Основними напрямками реформування місцевих бюджетів є: розширення доходної бази місцевих бюджетів шляхом перерозподілу доходів між державним та місцевими бюджетами, перегляду складу доходів I та II кошиків місцевих бюджетів, розширення переліку місцевих податків і зборів; компенсації втрат надходжень місцевих бюджетів, пов'язаних з наданням державою пільг по сплаті податків; стимулювання соціально-економічного розвитку територій шляхом збільшення інвестиційної складової місцевих бюджетів удосконалення порядку та умов надання субвенцій з Державного бюджету України місцевим бюджетам.

Для вдосконалення бюджетної системи на всіх рівнях, забезпечення її стабільності необхідним є вдосконалення і розширення законодавчої бази з питань бюджету, оподаткування, регіонального розвитку, методологічної бази за всіма напрямками реформування.

Бюджетна система повинна бути визначальною формою суспільних відносин, що реалізують фінансові потреби та інтереси, саме тому ключовим напрямком ефективної бюджетної політики має стати фінансове оздоровлення реального сектора економіки шляхом створення сприятливих макроекономічних умов. Забезпечення ефективності бюджетної політики базується на механізмі, який є системою методів, форм та важелів організаційного та інституційно-правового впливу, спрямованих на попередження, виявлення та подолання загроз невиконання (повного чи часткового) функцій бюджетної системи шляхом нехтування принципами ефективної бюджетної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Б'юкенен Дж. М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: два протилежних бачення держави / М. Дж. Б'юкенен, Р. А. Масгрейв ; [пер. з англ. А. Іщенко]. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2004. – 175 с.
2. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії : вступ до фінансової науки / Ш. Бланкарт; пер. з нім. С. І. Терещенко, О. О. Терещенка; передм. та наук. ред. В. М. Федосова. – К. : Либідь, 2000. – 654 с.
3. Боголіб Т.М., Малишко В.В. Бюджетна система України. – К. : Пан Тот, 2013. – 570 с.
4. Бондар М. І. Бюджетна і податкова система України у запитаннях і відповідях / М. І. Бондар, В. М. Опарін, О. М. Тимченко, В. В. Бабич, Т. А. Бондар; Держ. навч.-наук. установа "Акад. фін. упр.". - К. : ДННУ "Акад. фін. упр.", 2012. - 333 с.
5. Бояр А. О. Бюджетний процес у Європейському Союзі : монографія / А. О. Бояр; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ф-т міжнар. відносин. - Луцьк : Захарчук В.М., 2012. - 522 с.
6. Бюджет України : монографія : у 2-х кн. Кн. 1 : Бюджет - головна ланка фінансів держави / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. - Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. - 201 с.
7. Бюджет України : монографія : у 2-х кн. Кн. 2 : Виконання бюджету / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. - Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. - 187 с.
8. Бюджетна система : підручник / В. В. Бабіченко [та ін.] ; за наук. ред.: В. М. Федосов, С. І. Юрій . – К. : Центр учбової літ. ; Тернопіль : Економічна думка, 2012 . – 871 с.
9. Бюджетна складова реалізації домінантних напрямів суспільного розвитку / за ред. Л.В. Лисяк.- Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. – 396 с.
10. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Урядовий кур'єр. – 17 серпня 2010. – № 151.

11. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік / [Зубенко В. В., Сам -чинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. — К., 2017. — 92 с.
12. Василик О. Д. Бюджетна система України : підручник [Текст] / О. Д. Василик - К. : Центр навчальної літератури, 2004. - 544 с.
13. Василик О. Д. Теорія фінансів / Василик О. Д. – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
14. Васютинська Л. А. Бюджетна система України: проблемні питання : монографія / Л. А. Васютинська, М. О. Слатвінська, О. Ю. Дубовик, І. С. Луценко, І. В. Мартинюк; ред.: В. Г. Баранова; Одес. нац. екон. ун-т. - Одеса : Атлант, 2013. - 251 с.
15. Голіков А.П., Казакова Н.А., Шуба О.А. Економіка України. Навчальний посібник К.: Знання, 2009. — 286 с.
16. [Горбатюк В.І. Державні фінанси як об'єкт управління // Економіка та держава. – Київ, 2012. – № 6. – С. 111–114.](#)
17. Грабчук О. Фінансове прогнозування невизначеності економічних процесів на макрорівні : моногр. / О. М. Грабчук. – Дніпропетровськ: Вид. Біла К. О., 2012. – 358 с.
18. Грузіна І. А. Дослідження зарубіжного досвіду побудови бюджетної системи / І. А. Грузіна // Бізнес Інформ. - 2016. - № 11. - С. 61-64.
19. Гусаревич Н.В. Формування доходів в умовах економічних перетворень / Н.В. Гусаревич // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2016. – № 30/1. – С. 152–158.
20. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канева та ін.. ; за аг. Ред.. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.
21. Державні фінанси : теорія і практика перехідного періоду в Центральній Європі : пер. з англ. / За ред. Ю. Немеца. – К. : Основи, 1998. – 542 с.

22. Динаміка податкового навантаження в Україні в контексті реалізації податкової реформи / за ред. А. М. Соколовської. – К. : ДННУ “Академія фінансового управління”, 2013. – 494 с.
23. Дяченко Я. Я. Пріоритетні напрями державного впливу на формування доходів бюджету / Я. Я. Дяченко, Л. М. Колесник, А. М. Цугунян // Фінанси України. – 2008. – С. 9 – 15.
24. Евтушенко Н. Н. Основные направления бюджетной политики Украины на 2017 год [Текст] / Н. Н. Евтушенко, А. Ю. Царук // Молодий вчений. — 2017. — №2. — С. 247–253.
25. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / [В. М. Геєць, В. П. Александрова, Т. І. Артёмова та ін.]; за ред. акад. НАН України В.М.Гейця. – К.: Фенікс, 2003. – 1008 с. (НАН України; Інститут економічного прогнозування).
26. Євроінтеграційний розвиток фінансової системи України / За ред. І. Я. Чугунова. – К. : Акад. фін. упр., 2009. – 471 с.
27. Зайчикова В. В. Місцеві фінанси України та європейських країн / В. В. Зайчикова. – К. : НДФІ, 2007. – 299 с.
28. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання / І. В. Запатріна. – К. : Ін-т соц.-екон. страт., 2007. – 538 с.
29. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації/ В.Р.Сіденко, М.І.Скрипниченко, В.С.Пономаренко, І.Я.Чугунов та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. – К.:Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2017. – 648 с.
30. Карлін М. І. Державні фінанси розвинутих країн: Навчальний посібник. - Львів: Новий Світ - 2000, 2010. - 484 с.
31. [Карлін М.І. Фінанси країн Європейського Союзу : навчальний посібник / М.І. Карлін. – Київ : Знання, 2011. – 639.](#)
32. Карлін М.І. Фінансові системи країн Західної Європи / М.І. Карлін. - К.: Академія, 2009. - 320 с.

33. Кириленко О. Актуальні проблеми реформування бюджетної системи України / О. Кириленко // Світ фінансів. – 2006. – Вип. 4 (9). – С. 7–16.
34. Коляда Т. А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика [монографія] / Т. А. Коляда. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. – 396 с.
35. Кремень О. І. Фінанси / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – К. : ЦУЛ, 2012. – 416 с.
36. Крючкова Н.М. Податкова політика в системі макроекономічного регулювання: Монографія / Н.М. Крючкова. – Одеса: Астропринт, 2011. – 190 с.
37. Кульчинський М. І. Формування та виконання бюджетів за програмно-цільовим методом / М. І. Кульчинський, З. В. Перун // Фінанси України. – 2005. – № 2. – С. 78–84.
38. [Кучер Г. Державні фінанси України в умовах світової глобалізації // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. – Київ, 2009. – С. 12–14.](#)
39. Лесік І. М. Шляхи розв'язання проблеми дефіциту державного бюджету [Текст] / І. М. Лесік, А. М. Войналович // Молодий вчений. — 2016. — №12. – С. 833–836.
40. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: [моногр.] / Л. В. Лисяк. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
41. Лободіна З. Бюджетна система України: проблеми функціонування та перспективи вдосконалення / Зоряна Лободіна // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – Вип. 3. – С. 29-42.
42. Лук'яненко І. Г. Системне моделювання показників бюджетної системи України: принципи та інструменти: [моногр.] / І. Г. Лук'яненко. – К. : ВД «Киево-Могилянська академія», 2004. – 542 с.
43. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. О. Луніна. – К. : Наук. думка, 2006. – 432 с.

44. Луніна І. О. Державні фінанси України у перехідний період / Луніна І. О. – Х. : Форт, 2000. – 296 с.
45. Луніна І. О. Проблеми й перспективи розвитку системи державних фінансів в Україні / І. О. Луніна // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 3–12.
46. Лютий І.О. Теоретико-методологічні засади бюджетної політики держави // Фінанси України. - 2008. -№7. -С.43-49.
47. Макогон В.Д. Бюджет як інструмент економічного зростання / В.Д. Макогон // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету. – 2016. – Вип.28/1. – С. 203–207.
48. Макогон В.Д. Бюджетні видатки у системі соціально-економічного розвитку країни / В.Д. Макогон // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2016. – № 3. – С. 114–124.
49. Макогон В.Д. Становлення фінансової науки в Україні // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 4. – С. 14–24.
50. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн : навч. посіб. / Л.О. Миргородська. – К. : ЦНЛ, 2008. – 320 с.
51. Місцеві фінанси / за ред. О. Б. Жихор, О. П. Кириленко. - К. : УБС НБУ, 2015. - 579 с.
52. Мітіліно Н.І. Основи фінансової науки. - К.: Держ. вид-во України, 1999. - 389 с.
53. Мярковський А. І. Пріоритетні напрями бюджетної політики / А. І. Мярковський // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Вип. 1 (50). – С. 3–14.
54. Мярковський А. І., Чугунов І. Я. Бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / А. І. Мярковський, І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2010. –№ 5. – С. 5–15.
55. Національні фінансові системи в умовах глобалізації: [монографія] / [Лютий І.О., Павленко А.Ф., Оболенська Т.Є. та ін.]; за заг. ред. І.О. Лютого. – Івано–Франківськ: Галицька Академія, 2008. – 308 с.
56. Омелянович Л.О. Бюджетна система: навч. пос. / За ред. Л.О. Омелянович. 2011. – с. 357.

57. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): моногр. / В. Опарін. – 2-ге вид. – К. : КНЕУ, 2006. – 240 с.
58. Остріщенко Ю.В. Теоретико-методологічні засади запровадження програмно-цільового методу на місцевому рівні / Ю.В. Остріщенко// Наукові праці НДФІ. – 2009. – № 2. – С. 84–91.
59. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
60. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/>
61. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
62. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: www.ibser.org.ua.
63. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.
64. Пасічний М. Д. Механізм управління дефіцитом бюджету в умовах соціально-економічних перетворень / М. Д. Пасічний // Економіка та держава. – 2011. – № 9. – С. 46–50.
65. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України / Пасічник Ю. В. – К. : Знання-Прес, 2006. – 607 с.
66. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні : моногр. / Ю. В. Пасічник. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2005. – 642 с.
67. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: / Ю. В. Пасічник. – К.: Знання-Прес, 2002. - 495с.
68. Пильтяй О.В. Державний сектор економіки: теорія, методологія, управління розвитком України. Монографія / О.В. Пильтяй. - К: КНТЕУ, 2010.
69. Податкова політика держави: теорія формування та практика реалізації [Текст] : монографія / [Тарангул Л. Л. та ін.] ; Нац. ун-т держ. податк.

служби України, Н.-д. центр з пробл. оподаткування. - Ірпінь : ВЦ НУ ДПС України, 2013. - 405 с.

70. Податкова політика: стратегія соціального розвитку [Текст] : монографія / [Калінеску Т. В. та ін. ; за наук. ред. Т. В. Калінеску] ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. - Луганськ : Вид-во СНУ ім. Володимира Даля, 2013. - 255 с.

71. Податковий кодекс України. – К.: ДП “ІВЦ ДПА України”, 2010. – 336 с.

72. Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції [Текст] : монографія / А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, Т. В. Кошук. - Тернопіль : ТНЕУ, 2014. - 234 с.

73. Полозенко Д. В. Фінансова політика в умовах трансформаційної економіки України (1992-2008) / Д. В. Полозенко. – К.: НДФІ, 2008. – 392 с.

74. Постанова Кабінету Міністрів України «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018–2020 роки» від 31.05.2017 р. № 411. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/411-2017-p>

75. Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України за станом на 25.12.2015 р. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 25.12.2015 № 928-VIII: Режим доступу:[http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)

76. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України за станом на 21.12.2016 № 1801-VIII. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 21.12.2016 № 1801-VIII: Режим доступу:[http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)

77. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України за станом на 07.12.2017 № 2246-VIII. [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 07.12.2017 № 2246-VIII: Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>

78. Про затвердження Програми управління державним боргом на 2017 рік : Наказ Міністерства фінансів України від 31 січня 2017 №19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>

79. Про Основні напрями бюджетної політики на 2016 рік : Постанова Верховної Ради України від 31 березня 2015 року № 314-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>

80. Про Основні напрями бюджетної політики на 2017 рік : Постанова Верховної Ради України від 24 червня 2016 року № 478-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>

81. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2016 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2017 і 2019 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2015 р. № 558 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/558-2015-%D0%BF>

82. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки: Розпорядження Кабінету міністрів України від 14.06.2017 № 411-р.

83. Прокофьев С. Е., Макаров А. В. Обеспечение бюджетной прозрачности в зарубежных странах // Финансы. – 2010. – № 4. – С. 62–64.

84. Прус Н.В. Еволюція розвитку бюджетних відносин / Н.В. Прус // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2016. – № 29/2. – С. 560–568.

85. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.09.2012 № 633-р «Про схвалення Концепції розвитку системи управління державними фінансами» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua>

86. Стратегія управління державними фінансами на 2017-2021 роки: 8.02.2017 [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/kabmin-ukhvalyv-stratehiiu-upravlinnia-derzhavnymu-finansamu-na--roky?category=bjudzhet>

87. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2015. – 446 с.

88. Федосов В. М. Бюджетний менеджмент / В. М. Федосов, С. Я. Кондратюк, Л. Д. Сафонова та ін. ; за заг. ре. проф. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2005. – 420 с.
89. Фещенко А.В., Проноза П.В., Кузьминчук Н.В. Бюджетна система України. Навч. пос. – К.: «Кондор», 2008. – С. 74.
90. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / За ред. І. Я. Чугунова. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – 848 с. – Передм., зміст парал. укр., рос., англ. – Бібліогр.: с. 836–844.
91. Фінансовий потенціал регіону: механізми формування та використання : моногр. / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. М. А. Козоріз. — Львів: НАН України. Ін-т регіональних дослідж., 2012. — 307 с.
92. Формування і функціонування бюджетної системи України: [монографія] / за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Книга, 2003. – 344 с.
93. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / Чугунов І. Я. – К. : НІОС, 2003. – 488 с.
94. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання / І. Я.Чугунов. – К. : НДФІ, 2005. – 259 с.
95. Чугунов І.Я. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки / І.Я.Чугунов, М.Д.Пасічний // Вісник КНТЕУ.– 2016. –№ 5. – С. 5–18.
96. Чугунов І.Я. Формування видатків бюджету у системі соціально-економічного розвитку країни / І.Я. Чугунов, І.М. Ігнатюк // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету. – 2016. – Вип.28/1. – С. 217–226.
97. Чугунов І.Я., Пасічний М.Д. Бюджетно-податкова політика економічного розвитку. Науковий вісник Полісся. 2018. № 1 (13). Ч. 1. С. 54-61.
98. Шаповал С.Л. Планування видатків бюджету в системі фінансово-економічного регулювання/ С.Л.Шаповал // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.– 2016. –№ 4. – С. 108– 116.

99. Шаповал С.Л. Система бюджетного планування в Україні / С.Л.Шаповал // Вісник КНТЕУ.– 2016. –№ 5. – С. 112– 124.
100. Шаповал С.Л. Формування доходів бюджету в умовах трансформації економіки / С.Л. Шаповал // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2016. – № 29/2. – С. 591–595.
101. Шевчук І. Л. Бюджетна система / І. Л. Шевчук, В. О. Черепанова, Т. О. Ставерська. - 2-ге вид., перероб. і допов. - Харків : Іванченко І.С., 2015. - 282 с.
102. Юшко С. В. Бюджетна система / С. В. Юшко; Харків. нац. екон. ун-т ім. С. Кузнеця. - Харків : Вид-во ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. - 347 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис. А.1. Бюджетна система України

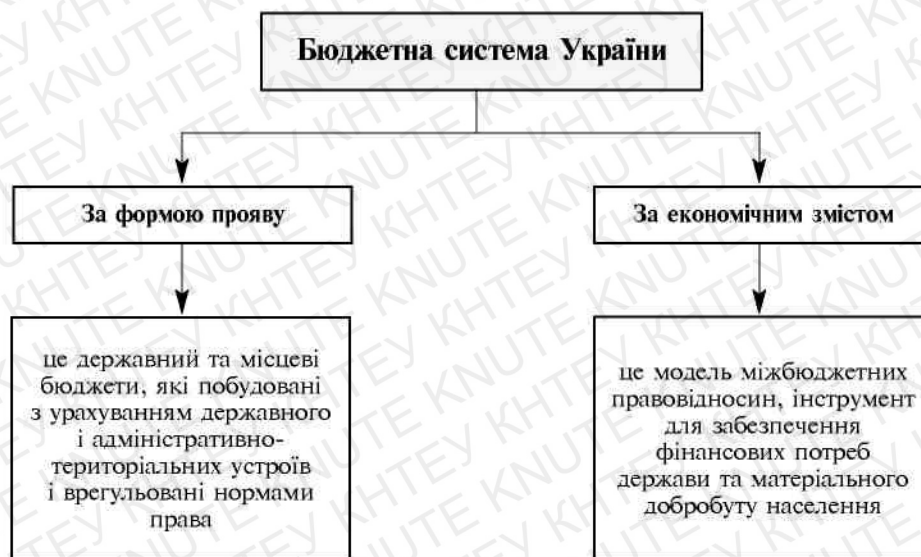

Рис. А.2.. Економічна природа бюджетної системи України

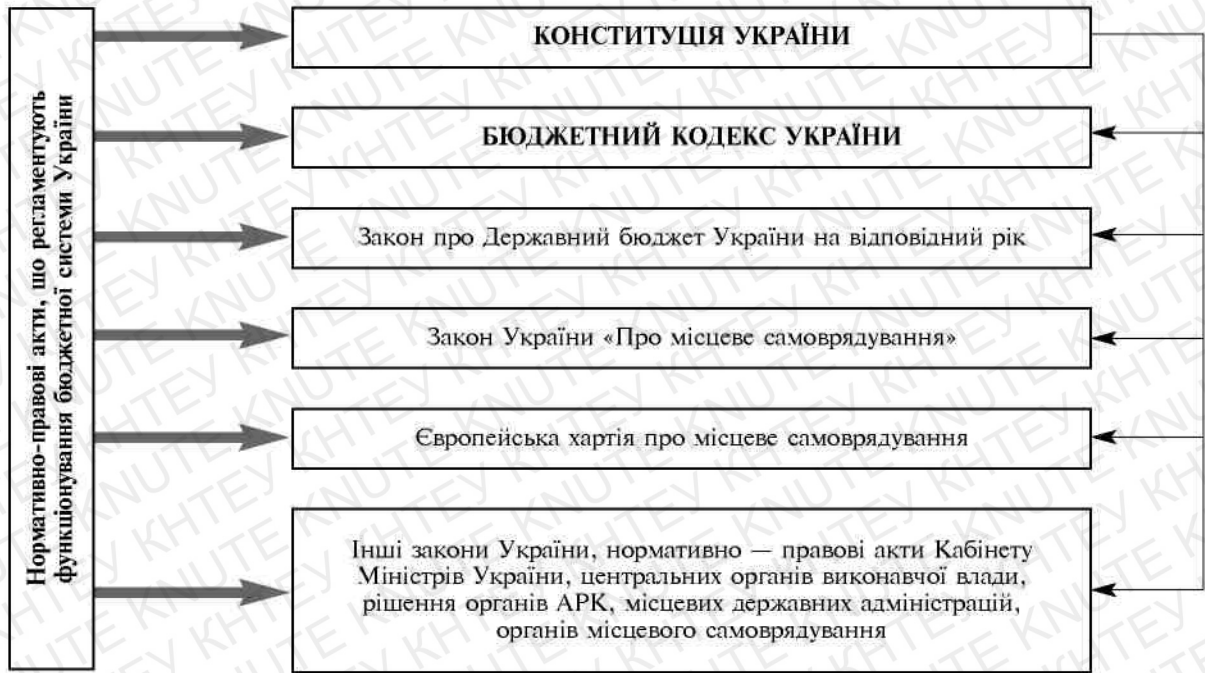

Рис. А.3. Нормативно-правові акти, що регламентують функціонування бюджетної системи України

Рис. А.4. Структурні складові бюджетної системи України

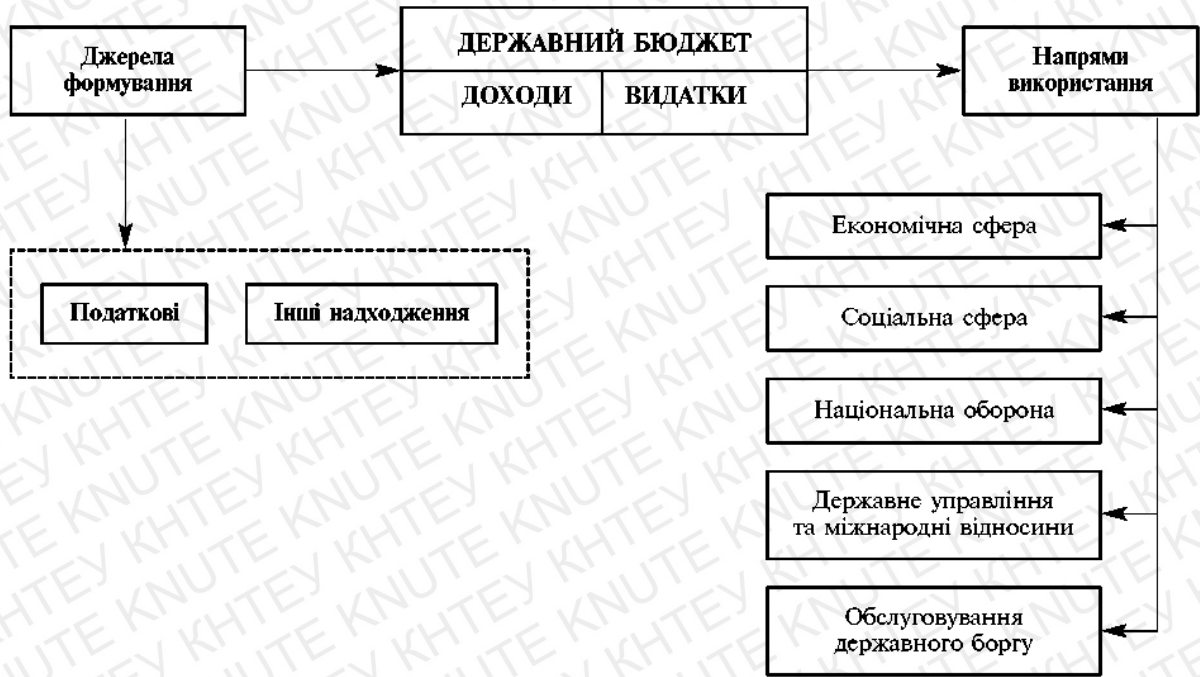

Рис. А.5. Джерела формування та напрями використання доходів Державного бюджету України

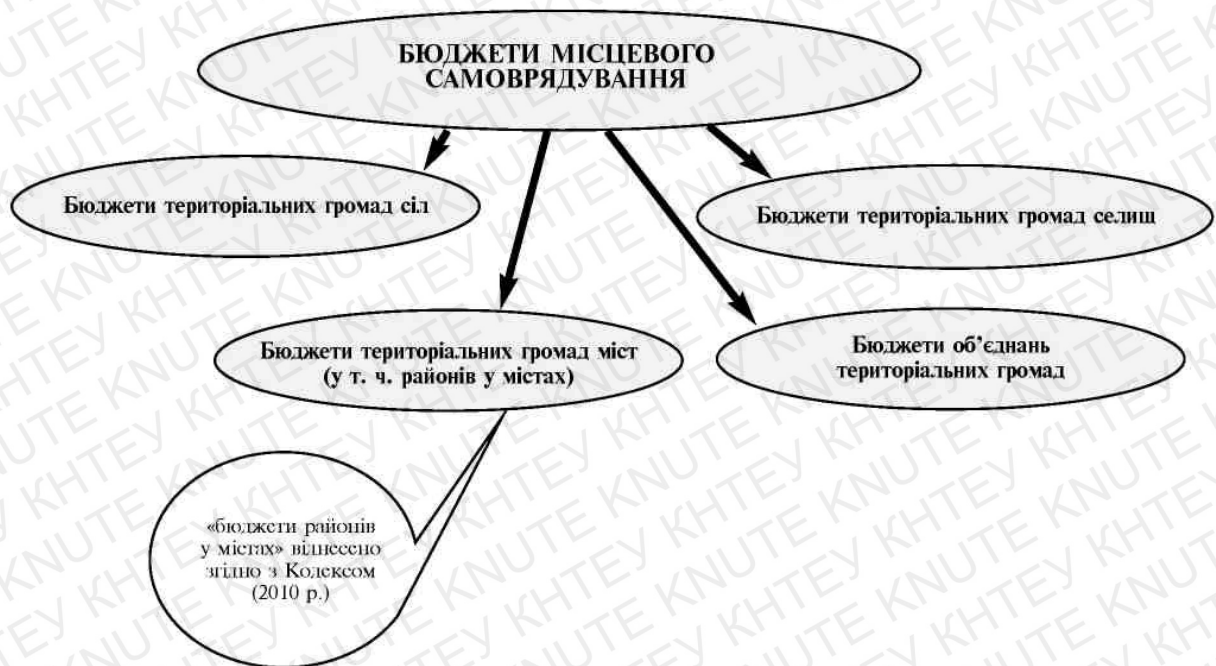

Рис. А.6. Структурні складові бюджетів місцевого самоврядування згідно з Бюджетним кодексом України

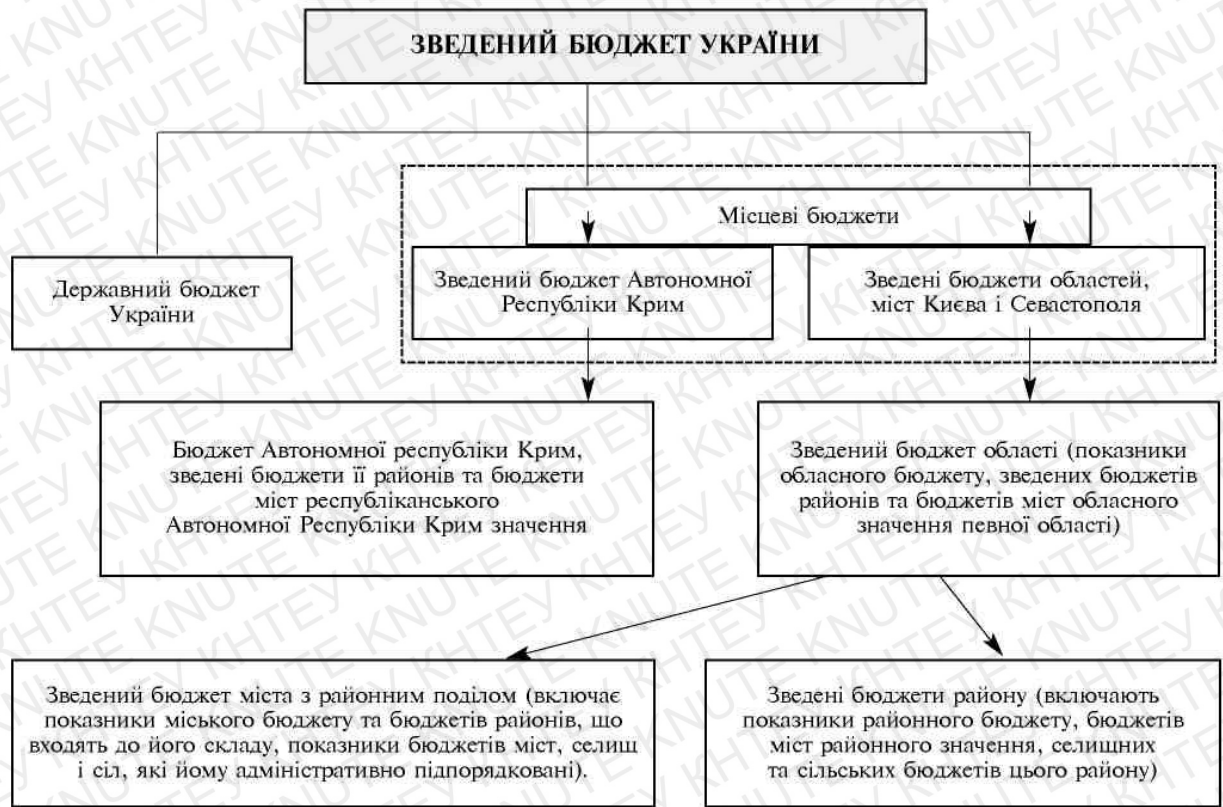
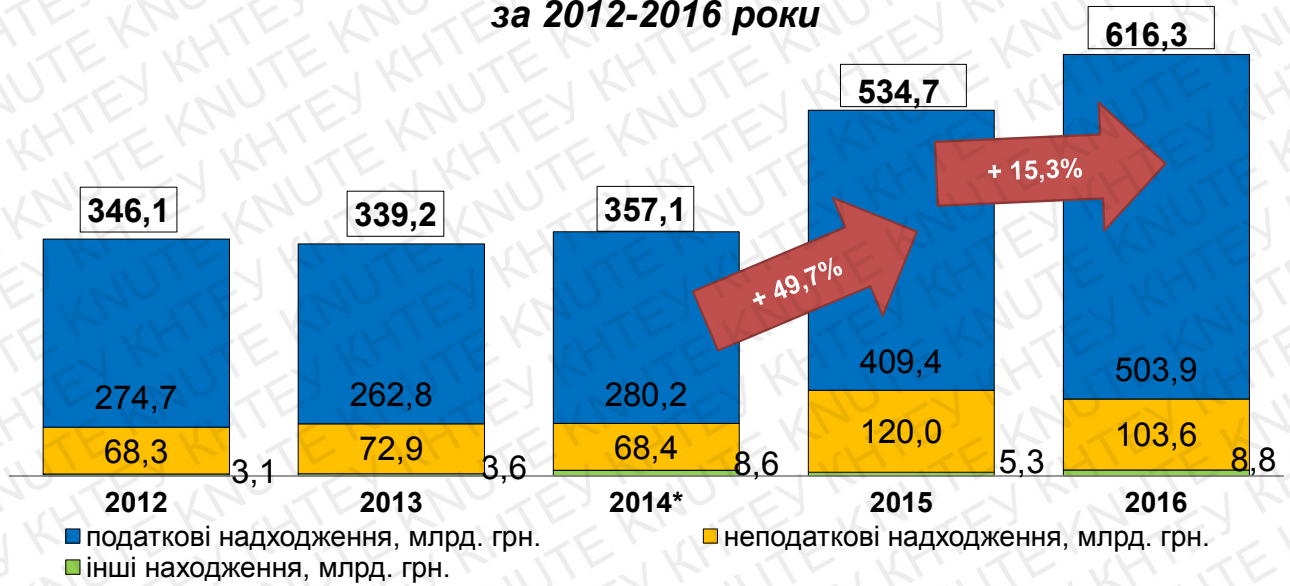

Рис. А.7. Структура Зведеного бюджету України

Додаток Б

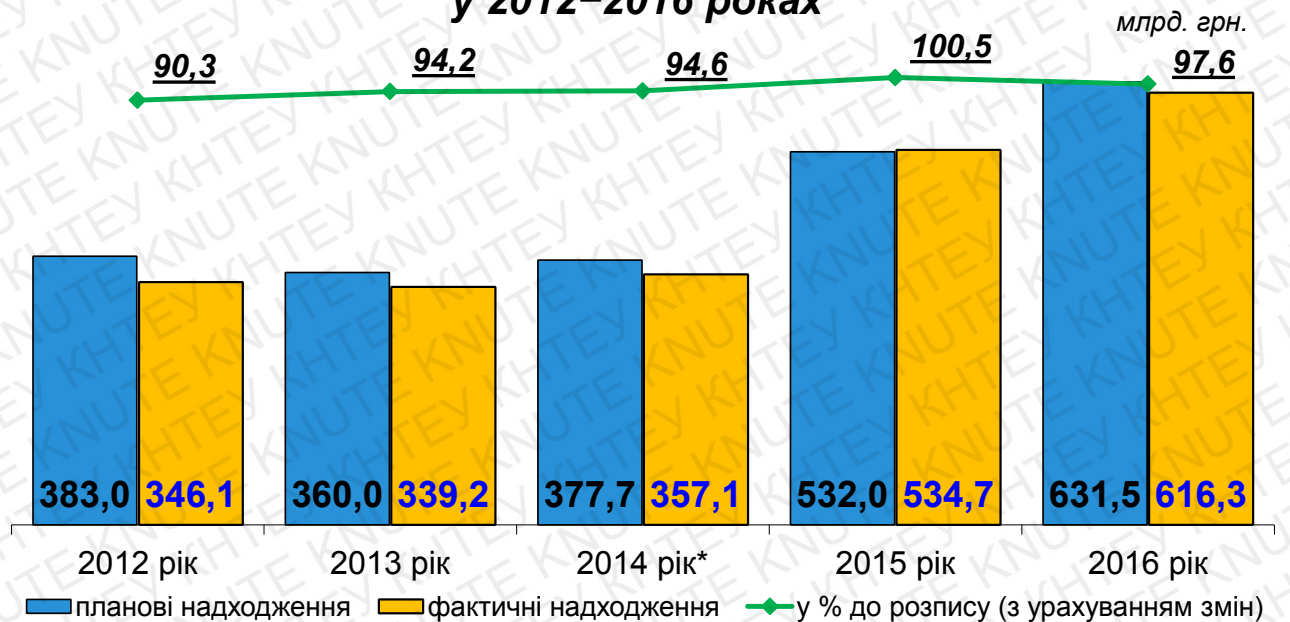
Надходження до Державного бюджету України за 2012-2016 роки

* із врахуванням відшкодування ПДВ у сумі 6883,5 млн. грн. за рахунок випуску ОВДП

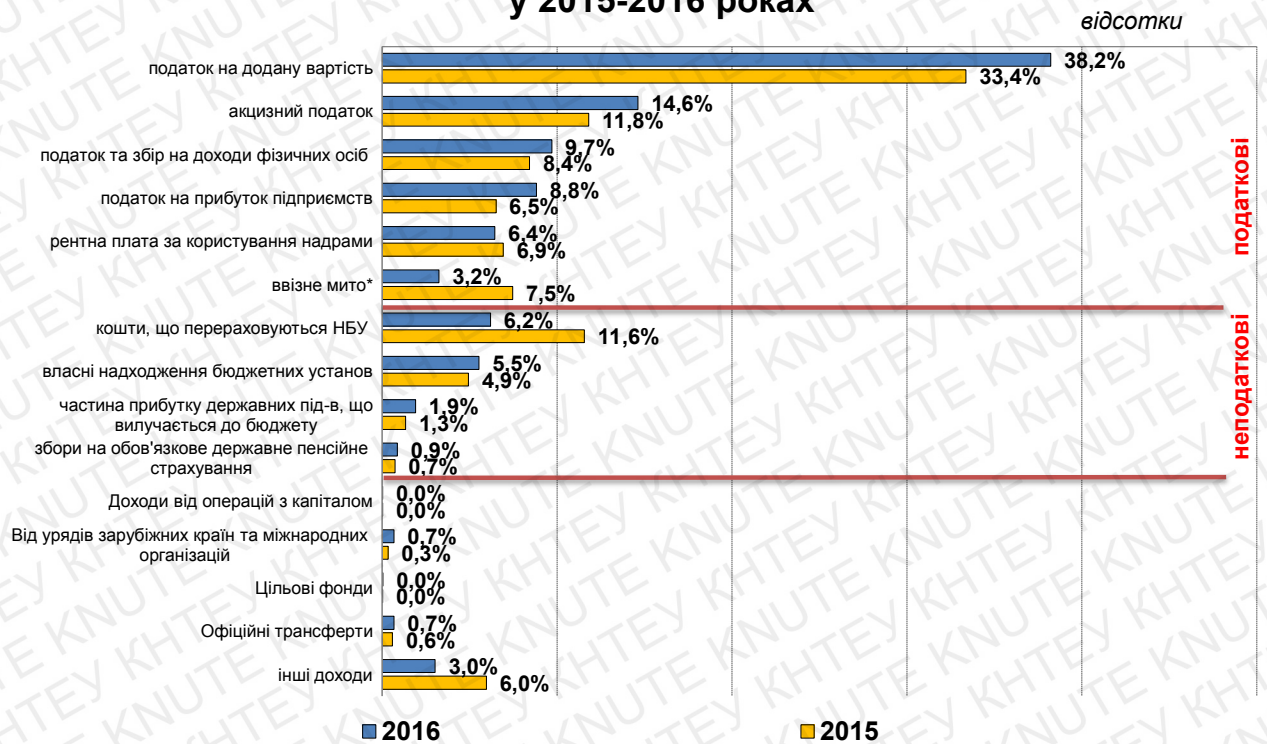
Додаток В

Доходи Державного бюджету України у 2012–2016 роках

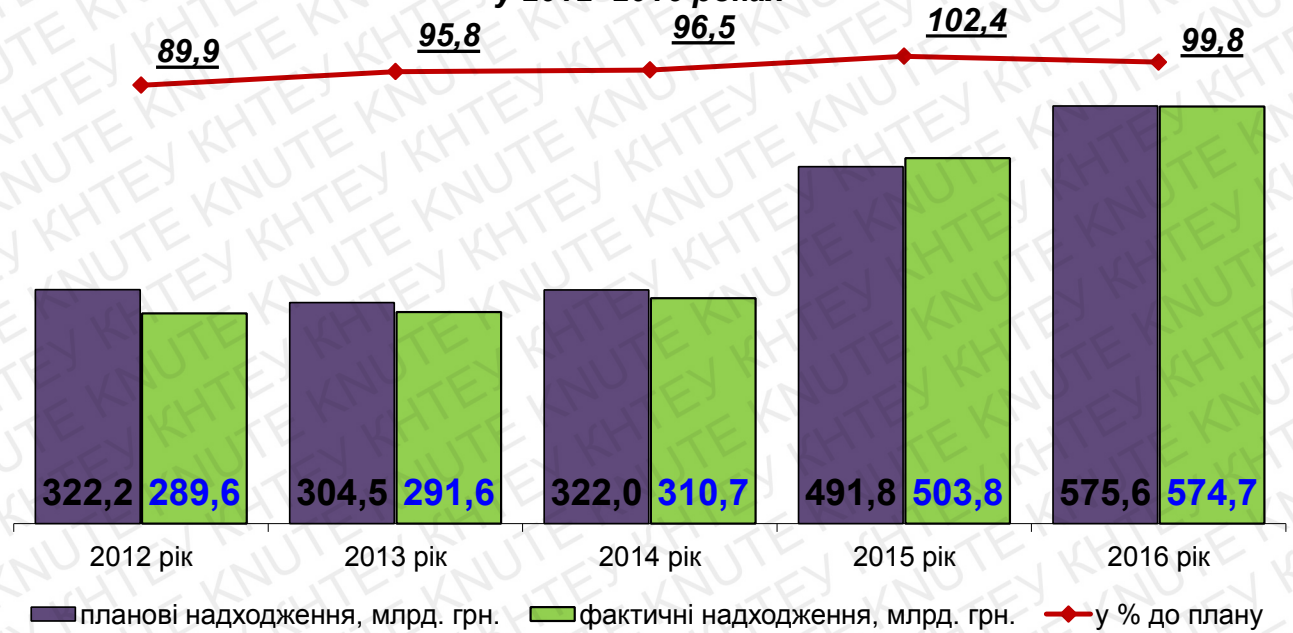

** із врахуванням відшкодування ПДВ у сумі 6883,5 млн. грн. за рахунок випуску ОВДП

Додаток Г

Структура доходів Державного бюджету України
у 2015-2016 роках

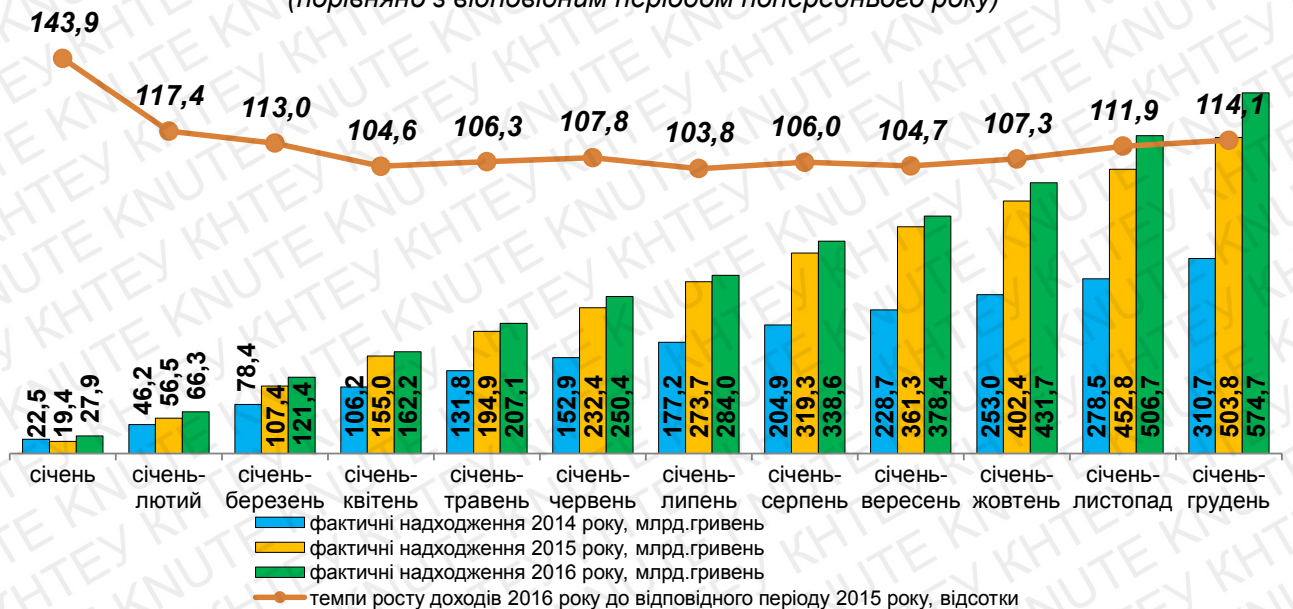
Додаток Д

Доходи загального фонду Державного бюджету України
у 2012–2016 роках

Додаток Е

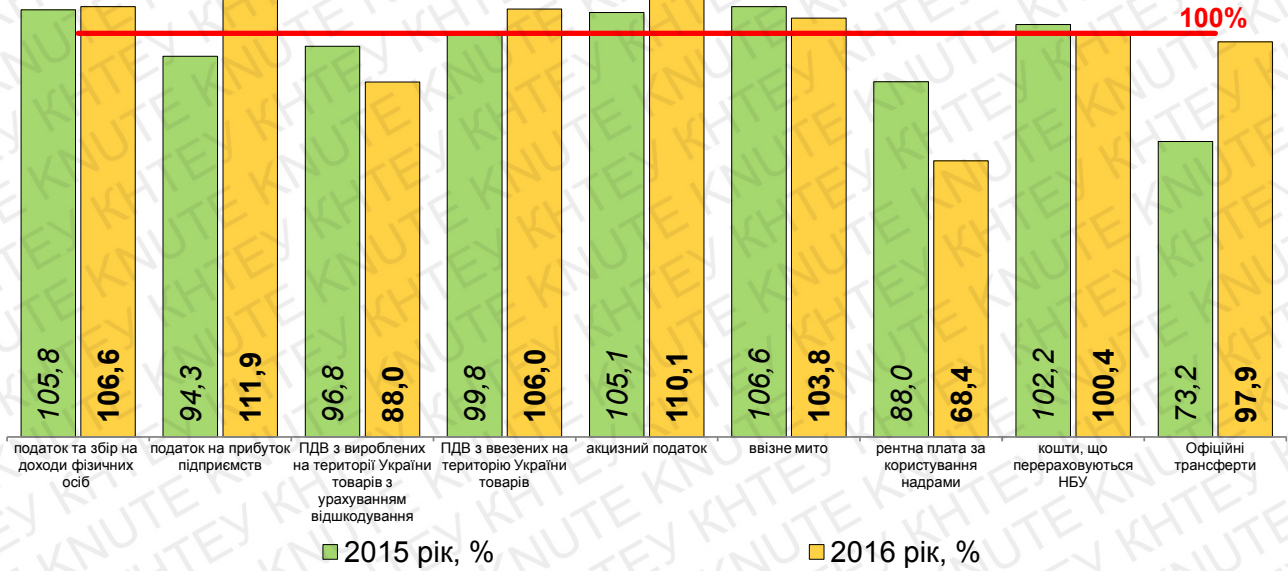
Доходи загального фонду Державного бюджету України
у 2014-2016 роках

(порівняно з відповідним періодом попереднього року)

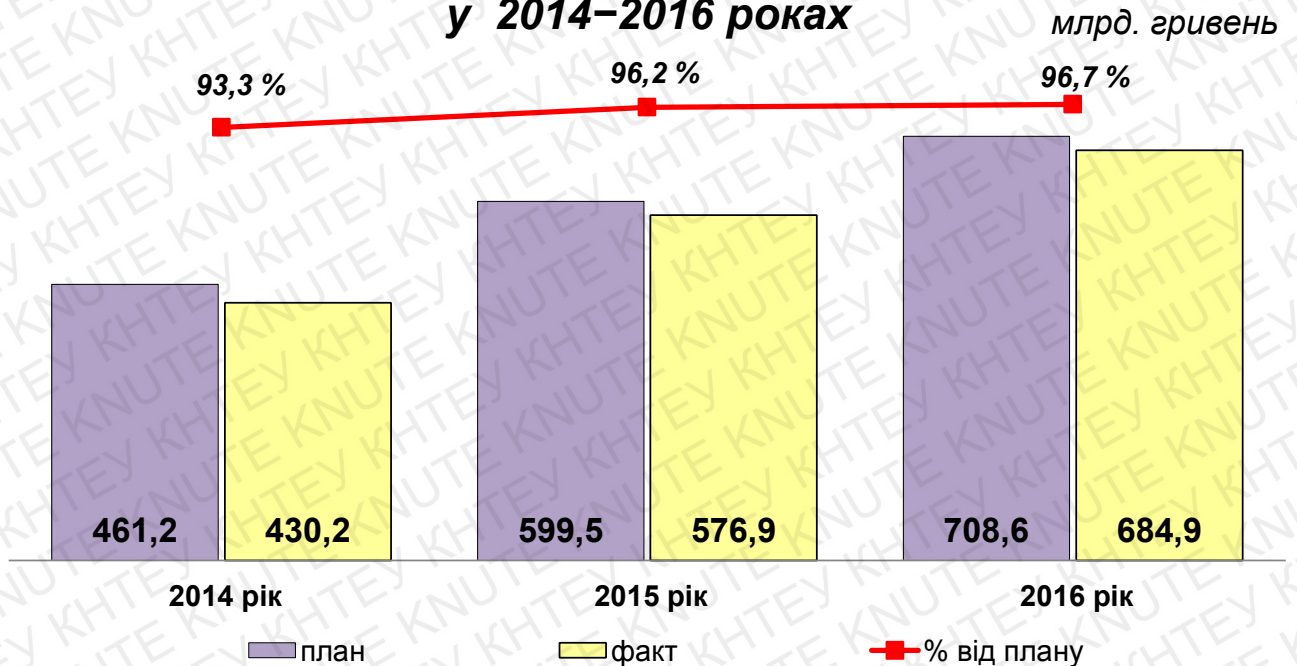
Додаток Ж

**Відношення фактичних до запланованих в розписі окремих видів доходів загального фонду
Державного бюджету України
у 2015–2016 роках**

Додаток З

**Видатки Державного бюджету України
у 2014–2016 роках**

Додаток И

Структура видатків державного бюджету
за економічною класифікацією у 2015–2016 роках

Статті видатків	Код	2016			Відхилення від 2015 року	
		план	факт	% до плану	млн. грн.	темп росту, %
Поточні видатки	2000	672516,6	658248,6	97,9	98819,2	117,7
<i>у тому числі:</i>						
<i>Оплата праці і нарахування на заробітну плату</i>	<i>2100</i>	<i>105756,5</i>	<i>105351,4</i>	<i>99,6</i>	<i>25496,8</i>	<i>131,9</i>
Оплата праці	2110	88601,0	88311,2	99,7	27286,4	144,7
Заробітна плата	2111	34063,3	33796,0	99,2	8483,7	133,5
Грошове забезпечення військовослужбовців	2112	54537,7	54515,2	100,0	18802,7	152,6
Нарахування на оплату праці	2120	17155,5	17040,2	99,3	-1789,6	90,5
<i>Використання товарів і послуг</i>	<i>2200</i>	<i>107797,4</i>	<i>95827,7</i>	<i>88,9</i>	<i>8503,6</i>	<i>109,7</i>
<i>у тому числі:</i>						
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	2210	15644,6	15133,0	96,7	2010,2	115,3
Медикаменти та перев'язувальні матеріали	2220	6246,3	6228,0	99,7	614,8	111,0
Продукти харчування	2230	4575,2	4543,8	99,3	240,6	105,6
Видатки на відрядження	2250	2498,8	2346,4	93,9	438,7	123,0
Видатки та заходи спеціального призначення	2260	16301,7	11911,3	73,1	-2022,4	85,5
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	2270	6767,0	6472,9	95,7	894,7	116,0
Дослідження і розробки, окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм	2280	49230,2	43565,8	88,5	6029,5	116,1
<i>Обслуговування боргових зобов'язань</i>	<i>2400</i>	<i>97962,1</i>	<i>97374,5</i>	<i>99,4</i>	<i>10566,1</i>	<i>112,2</i>
<i>Поточні трансферти</i>	<i>2600</i>	<i>200410,4</i>	<i>199606,4</i>	<i>99,6</i>	<i>16512,8</i>	<i>109,0</i>
<i>Соціальне забезпечення</i>	<i>2700</i>	<i>153483,8</i>	<i>153282,5</i>	<i>99,9</i>	<i>49230,8</i>	<i>147,3</i>
<i>у тому числі:</i>						
Виплата пенсій і допомоги	2710	143775,0	143764,6	100,0	47882,4	149,9
Стипендії	2720	48,5	44,0	90,8	0,7	101,7
Капітальні видатки	3000	36031,0	26635,1	73,9	9153,1	152,4
Всього видатків		708578,7	684883,7	96,7	107972,3	118,7

Додаток К

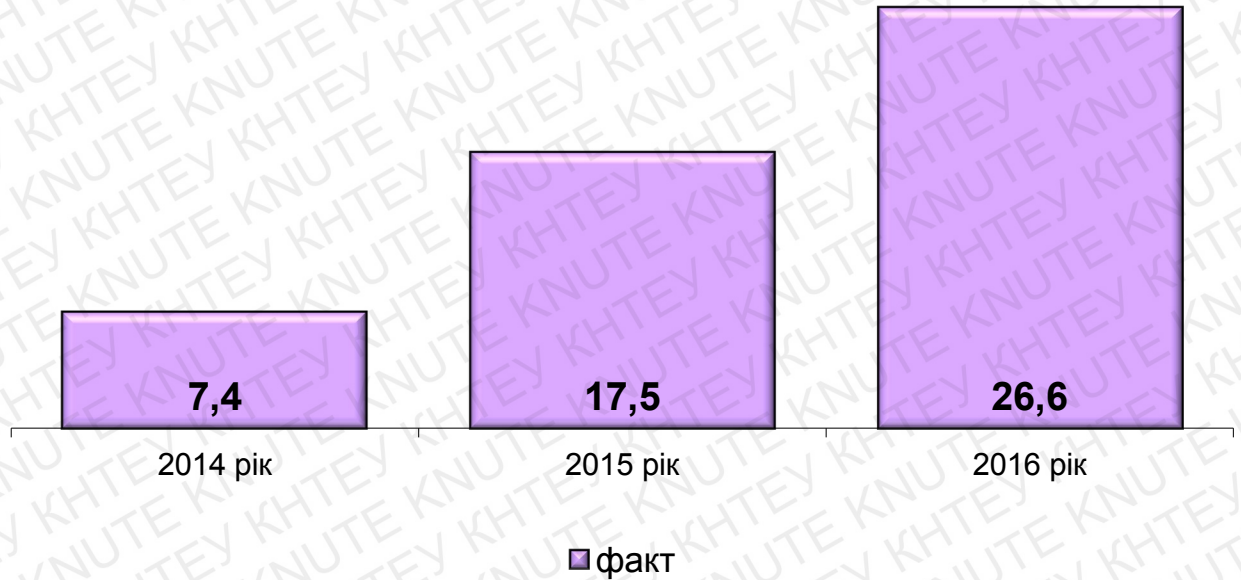
Динаміка мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму
у 2015 – 2016 роках

	2015 рік			2016 рік		
	з 1 січня	з 1 вересня	з 1 грудня	з 1 січня	з 1 травня	з 1 грудня
Прожитковий мінімум, грн.:						
для непрацевдатних осіб	949	1074	-	1074	1130	1247
для дітей до 6 років	1032	1167	-	1167	1228	1355
для дітей 6-18 років	1286	1455	-	1455	1531	1689
для працевдатних осіб	1218	1378	-	1378	1450	1600
Мінімальна заробітна плата, грн.	1218	1378	-	1378	1450	1600
I розряд ЄТС, грн.	852	1012	1113	1113	1185	1335

Додаток Л

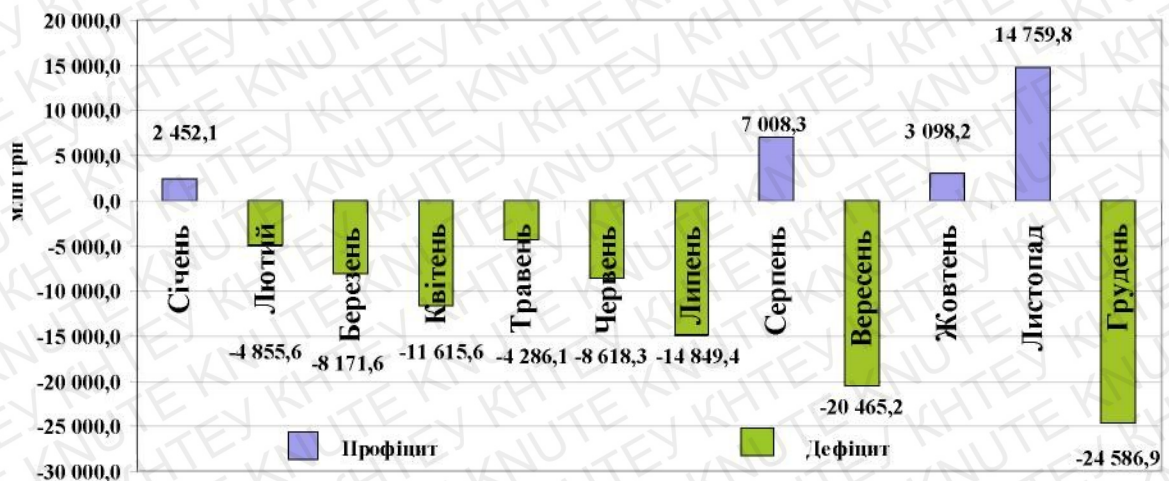
Капітальні видатки Державного бюджету України у 2014-2016 роках

млрд. гривень

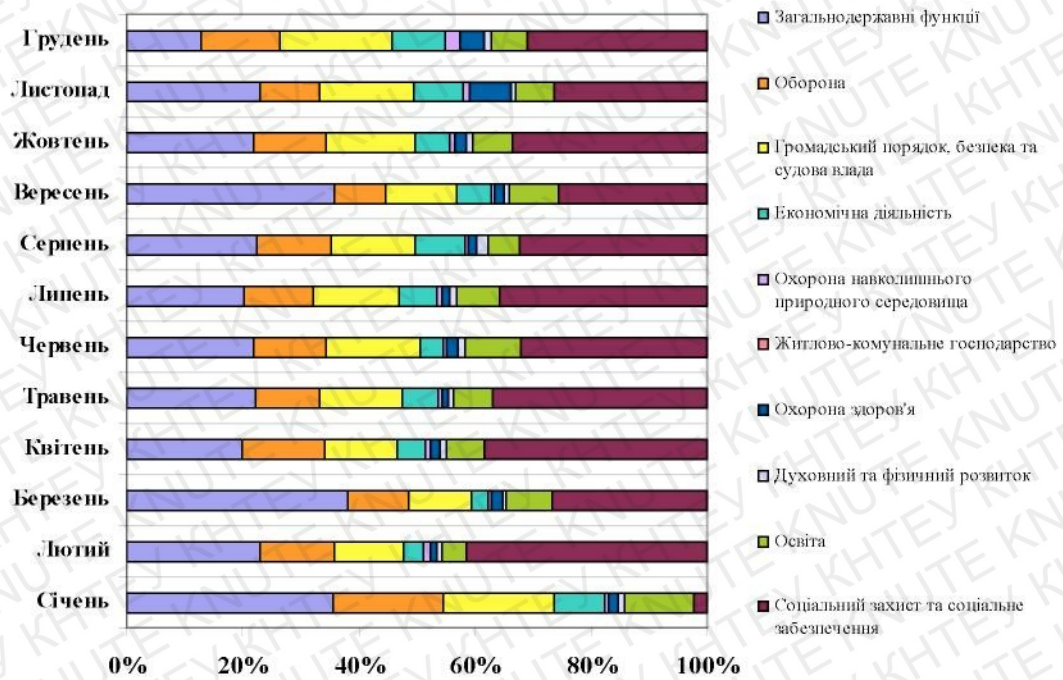
Додаток М

Щомісячна динаміка дефіциту / профіциту державного бюджету за 2016 рік

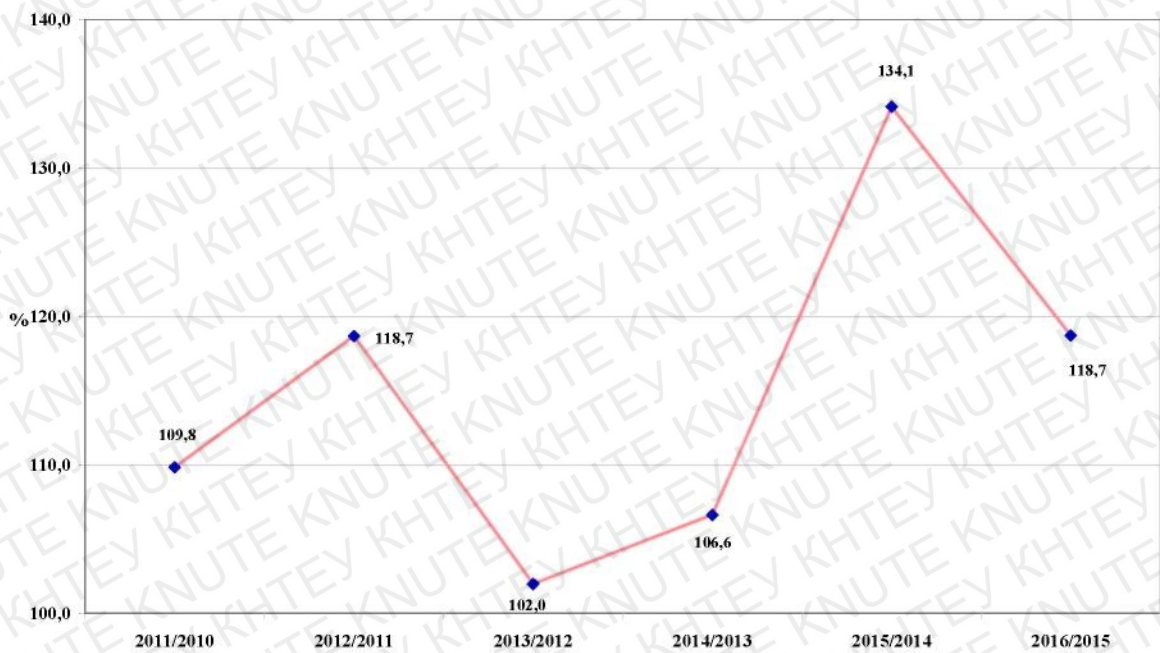
Додаток Н

Структура видатків державного бюджету у розрізі функціональної класифікації за 2016 рік

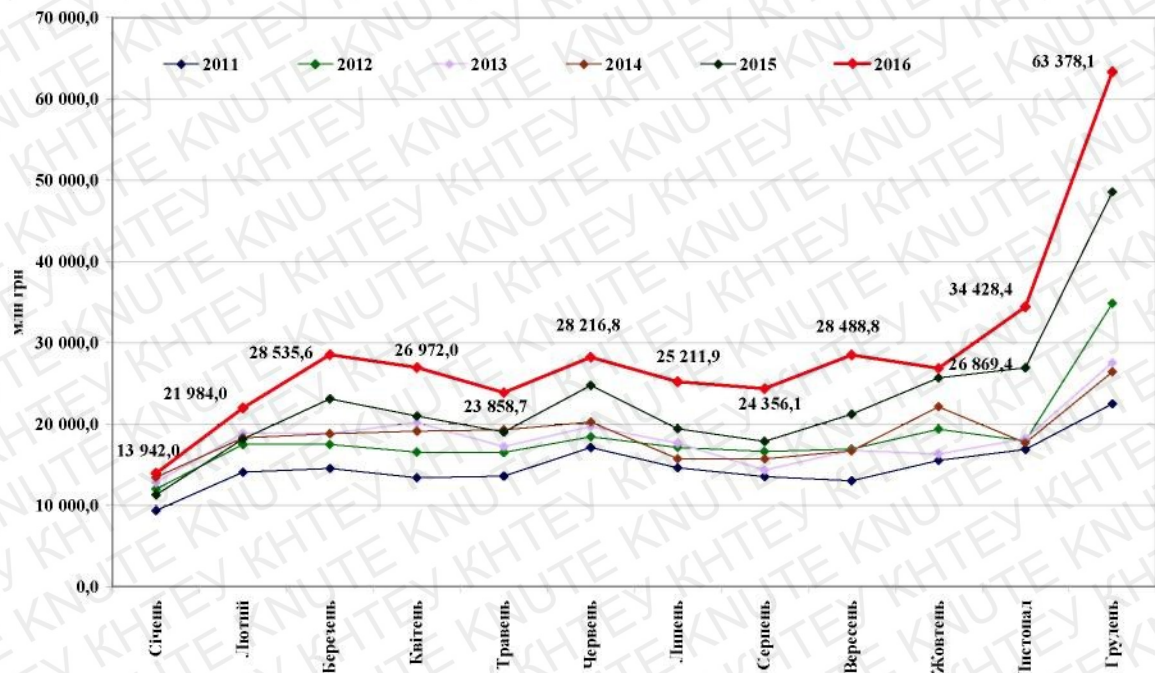
Додаток П

Динаміка темпу зростання видатків державного бюджету за січень – грудень 2011–2016 років

Додаток Р

Динаміка щомісячних видатків місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) за 2011–2016 роки

Додаток С

Динаміка темпу зростання видатків місцевих бюджетів за січень – грудень 2011–2016 років

